

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
Η ΦΥΣΗ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - Άνθρωποι και ζώα

{σχεδιασμός σεναρίου: Λαμπριανή Ματθαίου, Σύμβουλος Φιλολογικών
Μαθημάτων}

ΚΕΙΜΕΝΑ

A. Από το βιβλίο *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*, Β΄ Γυμνασίου - τεύχος Α΄:

- 1. Ιστορία μιας φώκιας**, Ζεράρ ντε Νερβάλ, σ. 44
- 2. Καλή συμπεριφορά στα άλογα/ Να φερόμαστε καλά στ' άλογα**, Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι, σ. 48
- 3. Το δέντρο**, Στρατής Τσίρκας, σ. 55

B.

- 1. Οι Οικότροφοι /Οι Χαραμοφάηδες**, Άντον Π. Τσέχοφ (μτφρ. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης/ Ελένη Κατσιώλη)
- 2. Δείχτε συμπάθεια στ' άλογα**, Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι (μτφρ. Μήτσος Αλεξανδρόπουλος)
- 3. Η Μουμού**, Ιβάν Τουργκένιεφ (μτφρ. Έφη Κορομηλά)

ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ

Η Μουμού (αποσπάσματα)

Η Μουμού του ρώσου συγγραφέα Ιβάν Τουργκένιεφ (1818-1883) πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό Ο Σύγχρονος, τον Μάρτιο του 1854, προκαλώντας προβλήματα στον λογοκριτή που την άφησε να περάσει. Το διήγημα –που γράφτηκε ενώ ο συγγραφέας ήταν φυλακισμένος από το τσαρικό καθεστώς γιατί το έργο του αποκάλυπτε την απανθρωπιά της δουλοπαροικίας– στηρίζεται σε δύο χαρακτήρες και μία μικρή σκυλίτσα. Από τη μια η αυταρχική χήρα αριστοκράτισσα, με το πολυάριθμο υπηρετικό προσωπικό και από την άλλη ο κωφάλαλος υπηρέτης της, ο γίγαντας Γεράσιμος –προσωποποίηση της τάξης των δουλοπάροικων, που κάνει αγόγγυστα όλες τις δουλειές αλλά δεν έχει δυνατότητα λόγου. Ο Γεράσιμος αφοσιώνεται με πολλή τρυφερότητα σε ένα μικρό θηλυκό σκυλάκι τη Μουμού η οποία του ανταποδίδει την αφοσίωση, μέχρι που η ιδιότροπη αφεντίκινα του προσέχει την παρουσία της και δίνει εντολή να εξαφανιστεί.

Είχε βραδιάσει πια. Ο Γεράσιμος περπατούσε με βήμα αργό και τα μάτια καρφωμένα στο νερό... Αίφνης, του φάνηκε πως ένα πλάσμα ζωντανό πάλευε μέσα στη λάσπη κοντά στην όχθη. Έσκυψε και είδε ένα κουτάβι, άσπρο με μαύρες βούλες, να τρέμει πάνω στα αδύνατα ποδαράκια του καθώς πάσχιζε να βγει απ' το νερό. Ο Γεράσιμος άπλωσε το χέρι, το έπιασε, το έσφιξε στο στήθος του και γύρισε στο σπίτι με βήμα γοργό. Μόλις μπήκε στην κάμαρη του, άφησε το ζώακι πάνω στο κρεβάτι του και το τύλιξε με τη χοντρή κάπα του. Ύστερα έτρεξε να πάρει μια αγκαλιά άχυρο από το στάβλο και μια κούπα γάλα από την κουζίνα. Γύρισε πίσω σήκωσε μαλακά την κάπα, άπλωσε το άχυρο πάνω στο κρεβάτι κι έβαλε το γάλα μπροστά στο κακόμοιρο ζώακι που είχε σώσει. Ήταν μια σκυλίτσα, όχι περισσότερο από τριών εβδομάδων, και δεν ήξερε ακόμη να ρουφάει. Έτρεμε ολόκληρη και ανοιγόκλεινε τα ματάκια της που μόλις είχαν ανοίξει, το ένα μάλιστα έδειχνε μεγαλύτερο από τ' άλλο. Ο Γεράσιμος έπιασε απαλά το κεφαλάκι της ανάμεσα στα δυο του δάχτυλα και της έγειρε τη μουσούδα πάνω από το γάλα. Η σκυλίτσα άρχισε να πίνει λαίμαργα-πνιγόταν, φταρνιζόταν και το κορμάκι της έτρεμε από σπασμούς. Λάμποντας από χαρά, ο Γεράσιμος δεν κουραζόταν να την κοιτάζει. Ασχολήθηκε μαζί της όλη τη νύχτα, τη σκούπιζε, την ξάπλωνε, τη νανούριζε, μέχρι που στο τέλος έγειρε πλάι της και κοιμήθηκε, γαλήνιος και χαρούμενος.

Ο Γεράσιμος έδειξε για τη σκυλίτσα τη στοργή που δείχνει μια μάνα για το παιδί της. Τον πρώτο καιρό, το ζώακι ήταν αδυνατούλι και πολύ άσχημο, σιγά σιγά όμως συνήλθε και, χάρη στις αδιάκοπες φροντίδες του σωτήρα της, μέσα σε οκτώ μήνες μεταμορφώθηκε σ' ένα ωραίο σπάνιελ με μακριά αυτιά, ουρά φουντωτή και γυριστή σαν τρομπέτα, και μεγάλα εκφραστικά μάτια. Προσκολλήθηκε με πάθος στον Γεράσιμο κι όπου κι αν πήγαινε τον έπαιρνε στο κατόπι, κουνώντας αδιάκοπα την ουρά της. Εκείνος, ξέροντας ότι τραβούσε, όπως όλοι οι μουγκοί, την προσοχή με τα μουγκρίσματά του, ψέλλισε δυο συλλαβές, «Μου-μου», και η σκυλίτσα κατάλαβε πως έπρεπε να απαντά σ' αυτό το όνομα. Οι άνθρωποι του σπιτιού την έβγαλαν Μουμούνα και την αγάπησαν όλοι πολύ. Πανέξυπνη εκείνη, και χαδιάρα με τους πάντες, μονάχα τον Γεράσιμο αγαπούσε πραγματικά. Όσο γι' αυτόν, έκανε σαν τρελός για το ζωντανό και, θες από φόβο θες από ζήλια, δεν του καλάρεσε να βλέπει τους άλλους υπηρέτες να τη χαϊδολογάνε.

Κάθε πρωί, η Μουμού τον ξυπνούσε τραβώντας την άκρη της κάπας του, ύστερα του έφερνε, σέρνοντάς το από το χαλινάρι, το γέρικο άλογό του, με το οποίο συνεννοούνταν θαυμάσια, και μετά τον συνόδευε ως το ποτάμι. Τις άλλες ώρες, φύλαγε άγρυπνα τη σκούπα και το φαράσι του, και δεν επέτρεπε σε κανένα να ζυγώσει στην κάμαρή του. Ο Γεράσιμος της είχε κάνει ένα άνοιγμα στην πόρτα. Η Μουμού τρύπωνε από κει και πηδούσε όλο χαρά πάνω στο κρεβάτι, σαν αυτό να ήταν το μοναδικό μέρος όπου αισθανόταν απολύτως κυρά κι αρχόντισσα. Τη νύχτα, δεν κοιμόταν ποτέ, αλλά ούτε είχε το κακό συνήθειο να γαβγίζει χωρίς λόγο, σαν κάτι χαζά μαντρόσκυλα που, καθισμένα στα οπίσθιά τους, με το μουσούδι στον αέρα και τα μάτια μισόκλειστα, γαβγίζουν τ' αστέρια από βαρεμάρα -και συνήθως τρεις συνεχόμενες φορές. Όχι, η Μουμού δεν ύψωνε την τρεμουλιαστή φωνή της, παρά μόνο όταν υπήρχε σοβαρός λόγος: όταν κάποιος ξένος πλησίαζε τον τοίχο της αυλής, ή όταν άκουγε κανέναν περιέργο θόρυβο. Με δυο λόγια, είχε γίνει σπουδαίος φύλακας...[...]

Κύλησε έτσι άλλος ένας χρόνος, και ο Γεράσιμος έδειχνε πολύ ευχαριστημένος από τη ζωή του. Όσπου συνέβη ένα απρόσμενο περιστατικό. Ένα ωραίο, καλοκαιριάτικο πρωινό, η γριά κυρία έκανε βόλτες πάνω κάτω στο σαλόνι, μαζί με τις κυρίες της συνοδείας της. Ένιωθε πολύ καλά στην υγεία της εκείνη την ημέρα εκείνη και ήταν όλο γέλια και αστεία, ενώ οι δουλοπρεπείς συνοδοί της έσπευδαν να τη μιμηθούν -τρέμοντας συγχρόνως από το φόβο τους, γιατί αλίμονο σε όποια δεν εκδήλωνε αμέσως τον ενθουσιασμό της γι' αυτές τις χαρούμενες εξάρσεις, οι οποίες, άλλωστε, γρήγορα έδιναν τη θέση τους στην γκρίνια και τον εκνευρισμό. Ωστόσο, εκείνο το πρωινό όλα έδειχναν να χαμογελούν στην ιδιότροπη κυρία. Πριν καλά καλά σηκωθεί απ' το κρεβάτι, είχε ρίξει, όπως συνήθως, τα χαρτιά και είχε ανοίξει κατευθείαν τέσσερις βαλέδες, γεγονός που σήμαινε την πραγματοποίηση όλων των επιθυμιών της. [...] Όσπου πήγε και στάθηκε μπροστά σ' ένα παράθυρο που έβλεπε σ' ένα παρτέρι. Και καταμεσής σ' αυτό το παρτέρι, η Μουμού, ξαπλωμένη κάτω από μια τριανταφυλλιά, μασουλούσε με την ησυχία της ένα κόκαλο. Μόλις την είδε η γριά κυρία: «Άλλο πάλι και τούτο!» φώναξε. «Ένας σκύλος! Τίνος είναι;»

Η συνοδός στην οποία είχε γίνει η ερώτηση βρέθηκε στη δύσκολη θέση του σκλάβου που δεν ξέρει τι ακριβώς έχει ο αφέντης του στο νου του.

«Δεν... δεν ξέρω», ψέλλισε. «Θαρρώ πως είναι του μουγκού».

«Μα είναι πολύ χαριτωμένο ζώακι», είπε η κυρά. «Γρήγορα, ας πάει κάποιος να μου το φέρει. Το 'χει πολύ καιρό; Πώς και δεν το είχα δει ως τα τώρα; Γρήγορα, γρήγορα, πηγαίνετε να το φέρετε». Η συνοδός της έτρεξε στο χολ.

«Στεπάν!» φώναξε. «Τρέξε να φέρεις τη Μουμού. Είναι στον κήπο».

«Α! Μουμού το φωνάζετε;» είπε η κυρά. «Ωραίο όνομα».

«Αχ, ναι», έσπευσε να συμφωνήσει η συνοδός της.

«Γρήγορα, Στεπάν, γρήγορα!»

[...] Αμέσως η κυρά άρχισε, με χαϊδευτική φωνή, να την καλεί κοντά της. Όμως το καημένο το ζώακι, σαστισμένο από την τόση πολυτέλεια, δοκίμασε να το σκάσει. Ο ευσυνείδητος Στεπάν τής έδωσε μια με το πόδι του και τότε εκείνη κούρνιασε τρέμοντας πλάι στον τοίχο.

«Μουμού, Μουμού, έλα κοντά μου, έλα κοντά στην κυρά σου», της έλεγε η κυρία.

«Έλα, λοιπόν, μικρή ανόητη, μη φοβάσαι».

«Εμπρός, Μουμού, έλα, έλα», επαναλάμβαναν με θέρμη οι κυρίες της συνοδείας της.

Η Μουμού κοίταζε γύρω της φοβισμένη και δεν κουνιόταν από τη θέση της.

«Φέρτε της κάτι να φάει», είπε η κυρία. «Μα δείτε τι χαζή που είναι! Τι φοβάται, τέλος πάντων;»

«Δεν την έχουν εξημερώσει ακόμη», πρόφερε διστακτικά και με φωνή που έσταζε μέλι μία από τις κυρίες.

Ο Στεπάν έφερε ένα πιατάκι γεμάτο γάλα, αλλά η Μουμού δεν καταδέχτηκε ούτε να το μυρίσει, και συνέχισε να τρέμει σύγκορμη.

«Α, τη χαζούλα!» είπε η κυρία πηγαίνοντας κοντά της και σκύβοντας για να τη χαϊδέψει.

Με μια σπασμωδική κίνηση, η Μουμού τραβήχτηκε και έδειξε τα δόντια της. Η κυρία βιάστηκε να πάρει το χέρι της. Για μια στιγμή δεν ακουγόταν τίποτε· μετά, η Μουμού άφησε μια σιγανή φωνούλα, σαν να ήθελε να παραπονεθεί ή να ζητήσει συγγνώμη. Η κυρία, συνοφρυωμένη τώρα, ξεμάκρυνε από κοντά της: η απότομη κίνηση του σκυλιού την είχε τρομάξει.

«Αχ, Θεέ μου!» φώναξαν όλες μαζί οι δουλικές κυράδες.

«Μήπως σας δάγκωσε;»

Η καλόκαρδη Μουμού δεν είχε δαγκώσει ποτέ κανέναν!

«Πάρτε το από δω!» φώναξε η κυρία, με φωνή αλλαγμένη. «Είναι πολύ κακό ζώο, το άτιμο!» [...]

Η κακή διάθεση της κυρίας κράτησε όλη μέρα: δεν έπαιξε χαρτιά και δεν αντάλλαξε κουβέντα με κανέναν. Τη νύχτα, δεν μπόρεσε να κοιμηθεί. [...]

Με δυο λόγια, η ντελικάτη κυρία είχε «τα νεύρα» της. Την άλλη μέρα, είπε να φωνάξουν τον Γαβριήλ πολύ νωρίτερα απ' ό,τι συνήθως. «Δε μου λες», του έβαλε τις φωνές μόλις τον είδε να στέκει φοβισμένος στο κατώφλι του μπουντουάρ της, «ποιο είναι αυτό το σκυλί που γάβγιζε όλη νύχτα και δε μ' άφησε να κοιμηθώ;»

«Σκυλί;... Τι να σας πω, δεν ξέρω », αποκρίθηκε ο Γαβριήλ με τρεμουλιαστή φωνή.

«Εκτός κι αν λέτε του μουγκού ...».

«Λίγο με νοιάζει αν είναι του μουγκού ή κανενός άλλου. Αυτό που ξέρω εγώ, είναι πως εξαιτίας του δεν έκλεισα μάτι. Και δεν καταλαβαίνω τι γυρεύουν εδώ μέσα τόσα σκυλιά. Δεν είχαμε ένα για φύλακα;»

«Πώς, αμέ, τον γερο-Τούπι». «Ε, τότε, γιατί πήραμε κι άλλο; Καλά λέω εγώ ότι ο καθένας κάνει του κεφαλιού του μέσα σ' αυτό το σπίτι. Καμιά πειθαρχία δεν υπάρχει... Και γιατί, παρακαλώ, ο μουγκός έχει σκύλο; Ποιος του το επέτρεψε; Στάθηκα χθες για μια στιγμή κοντά στο παράθυρο και είδα αυτό το ελεεινό ζώο κάτω από τις τριανταφυλλίες μου, να μασουλάει κι εγώ δεν ξέρω τι...» Η κυρά σώπασε για μια στιγμή, και ύστερα πρόσθεσε:

«Το σκυλί να εξαφανιστεί σήμερα κιόλας. Κατάλαβες;»

«Μάλιστα». [...]

Ασάλευτος στο κατώφλι της καμαρούλας του, με τα χέρια στη μέση, ο Γεράσιμος κοίταζε το μπουλούκι που σπρώχνονταν στο κάτω μέρος της σκάλας. Μπροστά σ' εκείνα τα ανθρωπάκια, τα σφιγμένα μέσα στα ευρωπαϊκά τους ρούχα, αυτός φάνταζε σαν γίγαντας, με τη γερή κορμοστασιά του και την κόκκινη φαρδιά πουκαμίσια του.

Ο Γαβριήλ έκανε ένα βήμα μπροστά. «Πήγες να τη σκαπουλάρεις, ε;» του είπε, και μετά βάλθηκε να του εξηγήει με χειρονομίες πως η κυρά τους απαιτούσε να ξεφορτωθεί τη σκύλα του ευθύς αμέσως. Κι αλίμονό του αν δεν υπάκουε!

Ο Γεράσιμος τον κοίταζε, ύστερα έδειξε με το δάχτυλο τη Μουμού, έφερε το χέρι του στο λαιμό του, σαν να περνούσε γύρω του ένα σχοινί και ρώτησε με το βλέμμα τον επιστάτη.

«Ναι, ναι, σωστά κατάλαβες», επιβεβαίωσε ο Γαβριήλ κουνώντας καταφατικά το κεφάλι.

Ο Γεράσιμος έσκυψε το δικό του, ύστερα, σηκώνοντας το απότομα, ξανάδειξε τη Μουμού -η οποία στη διάρκεια της αλλόκοτης αυτής συζήτησης έστεκε πλάι του, κουνώντας αθώα την ουρά της και τεντώνοντας με περιέργεια τα αυτιά της-

επανέλαβε τη χειρονομία που είχε κάνει πριν γύρω από το λαιμό του κι ύστερα χτύπησε δυνατά το στήθος του, για να δείξει πως αναλάμβανε να το κάνει ο ίδιος. «Και πού το ξέρω πως θα κρατήσεις το λόγο σου;» Τον ρώτησε ο Γαβριήλ, πάντοτε με νοήματα. Ο Γεράσιμος τον κοίταξε, μ' ένα περιφρονητικό χαμόγελο στα χείλη, ξαναχτύπησε το στήθος του, και ύστερα μπήκε στην κάμαρή του και βρόντηξε πίσω του την πόρτα.

Αμίλητοι, οι πολιορκητές του κοιτάχτηκαν μεταξύ τους.

«Αυτό πάλι, τι σημαίνει;» φώναξε στο τέλος ο Γαβριήλ.

«Κλειδαμπαρώθηκε ξανά;»

« Ας' τον ήσυχο, Γαβριήλ Αντρέιτς», τον συμβούλεψε ο Στεπάν. « Απ' τη στιγμή που σου 'δωσε το λόγο του, να 'σαι σίγουρος πως θα τον κρατήσει. Ο άνθρωπος αυτός είναι μπεσαλής, δεν είναι σαν τα μούτρα μας, το σωστό να λέγεται». « Α, βέβαια», συμφώνησαν όλοι οι βαλέδες κουνώντας τα κεφάλια τους, «αυτή είναι η καθαρή αλήθεια». [...]

Μια ώρα ύστερα από εκείνον το συναγερμό που είχε ξεσηκώσει όλο το σπίτι, ο Γεράσιμος πρόβαλε στην πόρτα του φορώντας το κυριακάτικο καφτάνι του και κρατώντας τη Μουμού από μian αλυσίδα. Ο Γιερότσκα παραμέρισε και τον άφησε να περάσει. Ο Γεράσιμος τράβηξε κατά την αυλόπορτα, ακολουθούμενος από τα βλέμματα όσων πιτσιρικάδων τριγύριζαν ακόμη στην αυλή. Δεν τους έδωσε καμιά σημασία, και δεν φόρεσε την τραγιάσκα του, παρά μόνο σαν βρέθηκε έξω, στο δρόμο. Ο Γαβριήλ έστειλε τον Γιερότσκα στο κατόπι του, κι αυτός, βλέποντας τον Γεράσιμο να μπαίνει σ' ένα μαγέρικο, στάθηκε λίγο πιο κει και τον περίμενε να βγει.

Ο μουγκός ήταν γνωστός στο μαγαζί, και καταλάβαιναν τα νοήματα του. Παρήγγειλε σούπα και βοδινό κρέας και κάθισε, με τους αγκώνες στηριγμένους στο τραπέζι. Η Μουμού εγκαταστάθηκε κοντά του και τον κοίταζε με τα εκφραστικά μάτια της. Το γυαλιστερό της τρίχωμα έδειχνε πως ο Γεράσιμος την είχε βουρτσώσει. Μόλις τον σέρβιραν, εκείνος έκοψε κομμάτια το ψωμί και το κρέας μέσα στη σούπα, και απόθεσε το πιάτο καταγής. Η Μουμού άρχισε να τρώει με τη συνηθισμένη της λεπτότητα, σχεδόν χωρίς να λερώνει καθόλου τη μουσούδα της. Το αφεντικό της καθόταν και την κοίταζε- ξάφνου, δυο δάκρυα κύλησαν από τα μάτια του: το ένα έπεσε μέσα στη σούπα, το άλλο στο κεφάλι της σκύλας. Ο Γεράσιμος έκρυσπε το πρόσωπο μέσα στις παλάμες του. Μόλις η Μουμού άδειασε το μισό πιάτο, έκανε λίγο παρακεί, γλείφοντας τα χείλια της. Ο Γεράσιμος σηκώθηκε, πλήρωσε και βγήκε από το μαγέρικο, αφήνοντας το γκαρσόνι να τον κοιτάζει απορημένα.

Με το που τον είδε να πλησιάζει, ο Γιερότσκα κρύφτηκε σε μια γωνιά κι ύστερα τον ακολούθησε από κάποια απόσταση.

Ο Γεράσιμος, κρατώντας πάντα τη Μουμού από την αλυσίδα, προχωρούσε με βήμα αργό. Στη γωνιά του δρόμου, κοντοστάθηκε για μια στιγμή κι ύστερα, ανοίγοντας ξαφνικά το βήμα του, τράβηξε κατά το πέρασμα της Κριμαίας. Λίγο πιο πέρα μπήκε στην αυλή ενός σπιτιού όπου χτιζανε πρόσθετες κάμαρες, και βγήκε ξανά, με δυο μεγάλα τούβλα στη μασχάλη. Όταν έφτασε στο στενό πέρασμα, συνέχισε να προχωρά πλάι στην όχθη, ώσπου έφτασε σ' ένα σημείο όπου θυμόταν να έχει δει παλιότερα δυο βάρκες με κουπιά, δεμένες σ' έναν πάσσαλο. Πήδηξε μέσα στη μία, μαζί με τη Μουμού. [...]

Ο Γεράσιμος συνέχισε να τραβάει κουπί. Σε λίγο, τα τελευταία σπίτια της Μόσχας χάθηκαν και τη θέση τους πήραν περιβόλια, χωράφια, λιβάδια και αγροτόσπιτα. Τότε κι αυτός άφησε τα κουπιά, έσκυψε πάνω από τη Μουμού που είχε καθίσει μπροστά του, πάνω στην πλώρη - γιατί ο πάτος της βάρκας ήταν γεμάτος νερά - κι έμεινε για λίγα λεπτά ακίνητος, με τα χέρια σταυρωμένα στην πλάτη, ενώ το ρεύμα παράσερνε σιγά σιγά τη βάρκα προς τα πίσω. Αίφνης, το πρόσωπο του πήρε μian έκφραση τάχα

αγριωπή, μα πιότερο πονεμένη. Μισοσηκώθηκε, έδεσε βιαστικά τα δυο τούβλα που είχε πάρει μαζί του στην άλλη άκρη της αλυσίδας, σήκωσε τη σκυλίτσα του πάνω από το νερό, την κοίταξε για στερνή φορά... Τον κοίταξε κι εκείνη, δίχως φόβο, κουνώντας λίγο την ουρά της. Ο Γεράσιμος γύρισε το κεφάλι του από την άλλη, έκλεισε τα μάτια, άνοιξε τα χέρια...

Δεν άκουσε τίποτε: ούτε το κοφτό αλύχτημα της άμοιρης Μουμού ούτε τον βαρύ παφλασμό της στο νερό. Βλέπετε, γι' αυτόν και οι πιο δυνατοί θόρυβοι του πρωινού ήταν πιο σιωπηλοί απ' όσο είναι για μας η σιγαλιά της νύχτας.

[...]

Στο μεταξύ, στη Μόσχα, την επόμενη κιόλας μέρα της αναχώρησής του, οι υπηρέτες, μην μπορώντας να συγκρατήσουν την περιέργεια τους, τόλμησαν να πάνε ως την κάμαρή του και, βρίσκοντάς την αδειανή, έκριναν καλό να ειδοποιήσουν τον Γαβριήλ. Εκείνος πήγε να δει μοναχός του, κι ύστερα ανασήκωσε τους ώμους και κατέληξε στο συμπέρασμα πως ο μουγκός είτε το είχε σκάσει, είτε είχε πάει ν' ανταμώσει το ηλίθιο σκυλί του μέσα στο ποτάμι. Έστειλε κάποιον να ενημερώσει την αστυνομία για την εξαφάνιση, και πήγε αυτοπροσώπως να την ανακοινώσει και στην κυρά του. Η γριά έδειξε να καταλυπήθηκε, καμώθηκε πως αυτή δεν είχε ποτέ αφήσει να εννοηθεί ότι ήθελε το χαμό της Μουμού, διέταξε να ψάξουν να βρουν τον Γεράσιμο με κάθε τρόπο κι έκανε καζάνι το κεφάλι του φουκαρά του επιστάτη, που όλη εκείνη την ημέρα πήγαινε κι ερχόταν μουρμουρίζοντας: «Βρε τι πάθαμε!... Βρε τι πάθαμε!... » ώσπου τον συνέφερε ο μπαρμπα-Στέκας, λέγοντάς του: «Τι πάθαμε, μωρέ; Ε, τι πάθαμε ;»

Δεν πέρασαν πολλές ημέρες κι έμαθαν, από ένα γράμμα του κτηματία, πως ο Γεράσιμος είχε γυρίσει στο χωριό του. Η είδηση σαν να καθυσύχασε λιγάκι τη γριά κυρία. Η πρώτη της σκέψη ήταν να φέρει πίσω τον Γεράσιμο, αλλά μετά το σκέφτηκε καλύτερα και δήλωσε πως τέτοιον αγάριστο, δεν ήθελε ούτε να τον βλέπει. Και όταν πέθανε ύστερα από λίγο καιρό, οι κληρονόμοι της ούτε που σκοτίστηκαν για τον μουγκό- και μάλιστα, έδιωξαν όλους τους μουζίκους, δίνοντάς τους και μian αποζημίωση. Όσο για εκείνον τον φτωχοδιάβολο τον Γεράσιμο, μένει ακόμη στο μοναχικό καλύβι του. Είναι πάντα ο ίδιος, γερός, ακούραστος, σοβαρός και μετρημένος. Μονάχα που οι γείτονές του πρόσεξαν ότι, από τότε που γύρισε πίσω, δεν σηκώνει τα μάτια σε γυναίκα και δεν μπορεί να υποφέρει κανένα σκυλί κοντά του. «Είναι τυχερό το παλικάρι», λένε οι χωρικοί μας, «που δεν το 'χει ανάγκη το άλλο φύλο. Όσο για σκύλο, τι να τον κάνει. Κι όλο το χρυσάφι του κόσμου να είχε, ποιος κλέφτης θα τολμούσε ποτέ να ζυγώσει στο λημέρι του;» Έτσι λοιπόν, ο χειροδύναμος μουγκός θα μείνει θρυλικός στην ιστορία.

Ιβάν Τουργκένιεφ, *Η Μουμού*, μτφρ. Έφη Κορομηλά, Απόπειρα, Αθήνα 1998

ANTON Π. ΤΣΕΧΟΦ

Το διήγημα που ακολουθεί, και το οποίο παρατίθεται σε δύο μεταφράσεις, έχει ως πρωταγωνιστές τον ανθρώπο και ζώα. Όταν η στέρηση θα ακυρώσει τη χρησιμότητα και θα απειλήσει την επιβίωση, η συνύπαρξή τους θα τερματιστεί και τα ζώα θα θυσιαστούν. Τη στιγμή της θυσίας τους ο άνθρωπος θα συνειδητοποιήσει την ταύτισή του μαζί τους, αργά, ωστόσο, για να τα γλιτώσει από τη μοίρα στην οποία τα καταδίκασε. Η πρώτη από τις δύο μεταφράσεις είναι του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και δημοσιεύτηκε στο Άστυ το 1901, ενώ η δεύτερη, της Ελένης Κατσιώλη, είναι εντελώς πρόσφατη, του 2013.

I. Οι Οικότροφοι

Ο οικοκύρης Μιχαήλος Πετρώβ Ζότωφ, γέρων εβδομήντα χρόνων περίπου, ξεπεσμένος κι έρημος, εξύπνησεν από το κρύον και από μίαν κούρασιν εις όλον το σώμα. Ήτον ακόμη σκότος εις τον θάλαμον, αλλ' η μικρά κανδήλα της εικόνας δεν έκαie πλέον. Ο Ζότωφ ανεσήκωσε το παραπέτασμα, κι εκύτταξε διά του παραθύρου. Τα νέφη τα καλύπτοντα τον ουρανό άρχισαν ήδη ν' ασπρίζουν και ο αήρ εγένετο διαφανής. Ήτο μόλις τετάρτη ώρα.

Ο Ζότωφ έμεινεν ακόμη ολίγην ώραν εις την κλίνην, ξεροβήχων και ζαρώνων, είτα εσηκώθη. Κατά την παλαιάν έξιν του, προσευχήθη επί πολύ όρθιος ενώπιον της Εικόνας. Είπε το Π ά τ ε ρ η μ ώ ν, το Π ι σ τ ε ύ ω και πολλές άλλας ευχάς μηχανικώς. Κατά συνήθειαν ομοίως εσκούπισε τον θάλαμόν του και τον μικρόν πρόδομον κι έβαλε κάρβουνα εις το μικρόν σαμοβάρι το υποστρόγγυλον εξ ερυθρού χαλκού. Εάν ο Ζότωφ δεν είχε τας έξεις ταύτας δεν θα είξευρε πώς να απασχολήση το γήρας του.

Το σαμοβάρι άναψε βραδέως, είτα αίφνης άρχισε να βοΐζει.

-Έλα, καλά! εμορμύρισεν ο Ζότωφ. Να που τραγουδεί' τραγούδα μικρό μου!

Ο κρότος εκείνος ενθύμισεν εις τον γέροντα, ότι είχεν ονειρευθή ένα φούρνον την περασμένην νύκτα' και να ονειρευθή τις φούρνον, είναι σημείον λύπης.

Μόνα τα όνειρα και τα σημεία ηδύναντο ακόμη να παροξύνωσι τον εγκέφαλόν του όπως λειτουργή. Όθεν ενέκυπεν ευχαρίστως εις την λύσιν των δύο τούτων ζητημάτων: «Τι σημείον να είναι που βοΐζει το σαμοβάρι; τι λύπην προφητεύει, ο φούρνος;»

Το όνειρον επαλήθευσε μετ' ολίγον, όταν ό Ζότωφ, αφού εξέπλυνε την τσαϊέρα, ηθέλησε να βάλη μέσα τσάι πρόσφατον, δεν εύρε πλέον ούτε μίαν πρέζαν εις το κουτί. Τούτο τον εξώργισεν. Άρχισε να γογγύζη.

- Τι άχαρη, τι στερημένη ζωή! έλεγε, περιστρέφων εις το στόμα δια της γλώσσης του κόρες από παξιμάδι. Τι ζωή σκυλίσια! Δεν έχει τσάι! Να ήμουν ακόμα χωριάτης! μα είμαι νοικοκύρης, ιδιοκτήτης! Τι ντροπή!

Ούτω πως γογγύζων και μονολογών, ο Ζότωφ εφόρεσε το επανωφόρι του, το οποίον ωμοίαζε κατά το σχήμα με κρινολίνο, έχωσε τα πόδια του εις υπερμεγέθη χονδροειδή τσόκαρα (κατασκευασμένα από τον σκυτοτόμον Πρόχορωβ τω 1867), κι εξήλθεν εις την αυλήν.

Η ατμοσφαίρα ήτο υπόφαιος, ψυχρά, και μονοτόνου γαλήνης.

Η μεγάλη αυλή, ωσάν σουφρωτή από θάμνους, κολλητσίδα και καλυπτόμενη από φύλλα κίτρινα, ασημώνετο από πάχνην φθινοπωρινήν. Ούτε άνεμος, ούτε θόρυβος. Ο γέρων εκάθισεν επάνω στα σκαλοπάτια του προθύρου του ετοιμορρόπου, και πάραυτα συνέβη ό,τι συνέβαινε πάσαν πρωϊαν ακριβώς. Ο Λύσκας, ένας μεγάλος σκύλος οικοφύλαξ, λευκός, με μαύρα στίγματα, μαδημένος, μισοψόφιος, με το δεξιόν όμμα σφαλιστόν, επλησίασεν εις αυτόν.

Ο Λύσκας προέβαινε βραδύς και δειλός, πατών τα πόδια του με προφύλαξιν, ως εάν εβάδιζεν επάνω εις καιούσας πλάκας και όχι επί του χώματος' όλον το γηραιόν σώμα του εξέφραζεν εσχάτην ταλαιπωρίαν. Ο Ζότωφ επροσποιήθη ότι δεν τον έβλεπεν, αλλ' όταν ο σκύλος, σαλεύων ασθενώς την ουράν, ήλθε και του έγλειψε το ξυλοπέδιλον, έκαμε χειρονομίαν οργής κι εκτύπησε το έδαφος με τον πόδα.

- Ξεκουμπίσου! Να σκάσης! Έκραξε. Κακορίζικε!

Ο Λύσκας απεμακρύνθη ολίγον, εκάθισε κάτω και προσήλωσε το όμμα το μοναδικόν επί τον κύριόν του.

- Οι διαόλοι! εξηκολούθησεν ο Ζότωφ. Δεν μου έλειπε παρά να σάς έχω, σάς!

Κι έρριπτε βλέμμα μανιώδες προς τον αχυρώνα με την στέγην την καταρρέουσαν, όπου εφύτρωνε χόρτον' εκεί, εξόπισθεν της μικράς θύρας, χονδρή κεφαλή ίππου τον προσέβλεπεν. Ενθαρρυνθείσα, ως φαίνεται, από την προσοχήν του αυθέντου, η κεφαλή εσάλευσεν, επροχώρησε' και πάραυτα εξήλθεν από τον αχυρώνα ο ίππος ολόκληρος, τόσον γέρων, όσον και ο Λύσκας, τόσον δειλός και ισχνός' ίππος λευκός από το γήρας, με κοιλίαν 'μβασμένην μέσα, με ράχιν οστεώδη. Άμα εξήλθεν, εσταμάτησεν, αναποφάσιτος, ως να εθορυβήθη.

- Δεν θα ψοφήσετε λοιπόν ποτέ; ... εξηκολούθησεν ο Ζότωφ. Δεν θα αφανισθήτε ποτέ από τα μάτια μου, κακά φαραώνια!

Θέλετε να φάτε!... εμειδίασε μετά μορφασμού περιφρονήσεως επί του προσώπου του τού μοχθηρού. Αμέσως, στη στιγμή! Ένα άτι τόσο ατίμητο, τι λες, χρειάζεται το καλλίτερο κριθάρι! Να φάτε, ακούς εκεί! στη στιγμή! Κι αυτό το περίφημο σκυλί, έχω να το ταΐσω, άλλο τόσο. Κι ανίσως ένα σκυλί τόσο ακριβό, σαν εσένα, δεν αγαπά το ψωμί, ας φάη κρέας...

Ο Ζότωφ εξηκολούθει να γογγύζη μισήν ώραν μετ' αυξούσης οργής. Τέλος, μη κρατούμενος πλέον, εσηκώθη, ήρχισε να κτυπά το έδαφος με τα τσόκαρά του, κι έκραξε με όλην την δύναμιν της φωνής του:

- Δεν είμαι υπόχρεως να σας θρέφω, παράσιτοι. Δεν είμαι κανένας μιλλιονίτης,¹ δεν μπορώ, να σας διατηρώ! Δεν έχω τίποτε να φάω εγώ ο ίδιος! Ψοφίμια του διαόλου, η χολέρα να σας φάη! Δεν έχω ούτε χαράν, ούτε όφελος κανένα από την ζωήν σας, μόνον λύπην και καταστροφήν. Πώς δεν έχετε ψόφο! Τι υποκείμενα είστε τολοιπόν, ώστε κι ο θάνατος να μη σας θέλη; Ζήσατε, τότε' ο διάολος να σας πάρη, μα δεν θέλω πλεια να σας ταΐζω! Σώνει πλεια! Δεν θέλω πλεια!...

Ο Ζότωφ παρεφέρετο εξ οργής, σκύλος δε και άλογον τον ήκουον. Οι δύο εκείνοι οικότροφοι ενόουν άρα ότι τους εμέμφοντο το ψωμί των; αγνωώ' αλλ' αι κοιλίαι των εμβήκαν παραμέσα ακόμη, τα πρόσωπά των εξάρωσαν, έγιναν σκυθρωπότερα κι ε-λεινότερα... Η όψις της εγκαρτερήσεως των έτι μάλλον παρώργισε τον Ζότωφ.

- Έξω απ' εδώ! έκραξεν, ως να εφωτίσθη από έμπνευσιν αιφνιδίαν. Έξω απ' το σπίτι μου! Τα μάτια μου να μη σας ιδούν πλέον! Δεν είμαι υπόχρεως να έχω στην αυλή μου τέτοια ψοφίμια. Έξω απ' εδώ!...

Ο γέρων έτρεξε πηδών εις την σταύλιον θύραν, την άνοιξε, και λαβών ραβδίον, ήρχισε να καταδιώκη τους οικοτρόφους του... Ο ίππος ύψωσε την κεφαλήν, εκίνησε τους ώμους κι εξήλθε χωλαίνων από την αυλήν. Ο σκύλος τον ηκολούθησε. Και οι δύο έκαμαν εικοσάδα βημάτων κι εσταμάτησαν πλησίον φράκτου.

- Περιμείνατε λίγο! τους εφώναξεν ο Ζότωφ με τόνον απειλητικόν.

Η εκτέλεσις αὐτή τον επράυνεν ὀλίγον κι ἄρχισε να σκουπίζει την αυλήν. Από καιρού εις καιρόν ἔρριπτε βλέμμα εις τον δρόμον· το ἄλογον και ο σκύλος ἴσταντο πάντοτε πλησίον του φράκτου ὡς εμπειηγμένοι εις το ἔδαφος κι ἐκύτταζον θλιβερῶς την σταύλιον θύραν.

- Δοκιμάσατε να ζήσετε και χωρίς ἐμέ! ἐπιθύρυσεν ο γέρον, αισθανόμενος ὅτι η ὀργή κατέλειπε μικρόν κατά μικρόν την καρδίαν του. Ἀς λάβῃ και κανένας ἄλλος την φροντίδα σας! Ἐγώ εἶμαι φιλάργυρος και κακός... κακοπερνά κανεῖς κοντά μου... λοιπόν, σύρτε να ζήσετε σιμά εις ἄλλον!... Ναι...

Ἀφού ἐνετρώφησεν εις την ἐλεεινήν ὄψιν των οἰκοτρόφων του κι ἐγρύλλισεν αρκετά, ο Ζότωφ ἐξήλθε της αυλῆς και δίδων εις την φυσιογνωμίαν του ἐκφρασιν μανιώδη ὡς δυνατόν, ἐκραξε:

- Λοιπόν, τι κάθεσθ' ἐκεῖ! Ποιον περιμένετε; Φράζετε μόνον τον δρόμο κι ἐμποδίζετε τον κόσμον να περνοῦν. Εμβάτε μέσα στην αυλή!

Ο σκύλος και το ἄλογον, ἀπό πολλοῦ εἰθισμένα, να ἐννοοῦν τους διαφόρους τόνους του κυρίου των, ἐχαμήλωσαν τα κεφάλια και ὡς ἐνοχοὶ διευθύνθησαν προς την μικράν ὀρσοθύραν² της αυλῆς. Ο Λύσκας, αισθανόμενος βέβαια ὅτι δεν εἶχε δειχθῆ ἄξιός της συγγνώμης του κυρίου του, ἐγρύλλισε παραπονετικά.

- Δια να ζήσετε, ζήτε! Μα ὅσο για θροφή, δεν ἔχει, ἔλεγεν ο Ζότωφ, ἀφήνων αὐτούς να εἰσέλθωσιν... Σκάστε αν θέλετε!

Ἐντοσοῦτώ, μέσω του λυκόφωτος της πρωίας, ο ἥλιος ἤρχισε να διαπερά. Αἱ ἀκτίνες του αἰ λοξαί ὠλίσθησαν ἐπὶ της πάχνης. Φωναὶ και βήματα ηκούσθησαν.

Ο Ζότωφ ἀπέθεσε το σάρωθρον εις την θέσιν του και ἀπήλθε προς τον γείτονα και κουμπάρον του, Μάρκον Ἰβάνιτς, τον μπακάλην. Εἰσελθὼν εις το μαγαζεῖον, ο Ζότωφ ἐκάθισεν ἐπὶ σκαμνίου, ἐστέναξε βαθέως, ἐτράβηξε με την χεῖρα τα γένηια του και ἄρχισε κουβένταν περὶ του καιροῦ που ἔκαμνε, και περὶ των καιρῶν καθ' οὓς ζῶμεν.

Εἶτα οἱ δύο κουμπάροι ὠμίλησαν διὰ τον διάκον, ἀκολούθως δια τους ψάλτας και η συνομιλία παρετάθη. Οὕτω πως ομιλοῦντων, ο καιρός παρήρχετο χωρίς να το αισθάνωνται. Ἀλλ' ὅταν ο μικρός υπάλληλος ἔφερε μιαν μεγάλην τσαϊέρα με νερόν κοχλάζον, και οἱ δύο κουμπάροι ἤρχισαν να πίνουν τσαῖ, ο καιρός ἔτρεξε τόσον γοργά ὅσον το πουλί. Ο Ζότωφ ἐξεστάθη κι ἐφαιδρύνθη.

- Ἐχω κάτι να σου ζητήσω, Μάρκε Ἰβάνιτς, εἶπε μετὰ το ἔκτον ποτήριον, πλήττων με τούς δακτύλους του ἐπὶ του λογιστηρίου. Ἐχε την καλοσύνη... δώσε μου και σήμερα... σανό...

Ὅπισθεν της μεγάλης κάσσας με το τσαῖ, ὅπου ἐκάθητο ο Μάρκος Ἰβάνιτς, ηκούσθη βαθύς στεναγμός.

- Ἐχε την καλοσύνην, ἐξηκολούθησεν ο Ζότωφ. Τσαῖ δεν σου ζητώ σήμερα, ἀλλά δώσε μου ὀλίγο χορτάρι... Εἶναι ντροπή, αὐτό πού κάνω· με το να σου ζητώ αὐτό, σου γίνομαι βάρος με την φτώχεια μου· μα... το ἄλογο πεινά.

- Βέβαια, μπορεῖ κανεῖς να δώση, ἐστέναξεν ο κουμπάρος. Γιατί να μη δώση; Μα εἶπέ μου, σε παρακαλώ, γιατί διάβολο τα κρατεῖς αὐτά τα ψοφίμια; Ἀν τουλάχιστον το ἄλογο ἀξίζε κάτι τι! μα, πφου! δεν ἀξίζει τίποτε, εἶναι ἀηδία να το βλέπη κανεῖς... Το σκυλί, εἶν' ἕνας σκελετός! Γιατί διάβολο τα θρέφεις;

- Τι να κάμω;

- Μα ἀρκεῖ να τα πας στον Ἰγνάτση, τον ζωογδάρτη. Καιρός να τα ξεκάμης πλεια. Ἐκεῖ εἶναι η θέσις τους.

- Ἐχεις δίκιο. Βέβαια...

- Ζησ με ἐλέη, και θρέφεις ζῶα, ἐξηκολούθησεν ο κουμπάρος. Δεν λυπάμαι το σανό μου... Ἀλλά, τέλος, αὐτό καταντά ἀφανισμός, να δίδῃ κανεῖς καθεμέρα. Η

φτώχεια σου δεν έχει τέλος ούτε όρια! Δίδει κανείς, δίδει, και δεν ξέρει πότε θα τελειώσει αυτό.

Ο σύντεκνος εστέναξε κι έφερε την χείρα του επί του προσώπου του τού ερυθρού.

- Και συ ακόμα, είναι καιρός ν' αποθάνης, είπε. Ζης χωρίς να ξεύρης πώς;... Στην πίστι μου, έτσ' είναι. Τώρα, αφού ο Θεός δεν σου στέλλει τον θάνατον, έπρεπε να τραβηχθής σε κανέν άσυλο...

- Γιατί; έχω συγγενείς. Έχω μια εγγονή...

Και ό Ζότωφ άρχισε να διηγείται διά μακρών ότι εις κάποιον χωρίον έξη η εγγονή του Γλάσκα, θυγάτηρ της ανεψιάς του, Κατερίνας.

- Θα μου δώση να φάω, είναι χρέος της! είπεν. Αυτή θα κληρονομήση το σπίτι μου, λοιπόν είναι υπόχρεα να με θρέψη. Θα πάω κοντά της, λοιπόν. Είναι, καταλαβαίνεις, η Γλάσκα, η κόρη της Κατερίνας, κι η Κατερίνα, καταλαβαίνεις, είναι η νύφη του αδελφού μου, του Παντελή... Έκατάλαβες; Αυτή θα κληρονομήση το σπίτι μου... Ας με θρέψη λοιπόν.

- Καλά, ναι! Αντί να ζης έτσι, από ελεημοσύνες, έπρεπε να πας να την βρης, τώρα από καιρό.

- Θα πάω. Στην πίστι μου, θα πάω. Είναι υπόχρεα!

Όταν, μετά μίαν ώραν, οι δύο σύντεκνοι έπιον μικρόν ποτήριον βότκας, ο Ζότωφ ίστατο εις το μέσον του μαγαζιού και ωμίλει μετά ζωηρότητος.

- Είναι καιρός που μελετώ να πάω. Θα πάω σήμερα μάλιστα.

- Βέβαια. Αντί να πλανάσαι έτσι και να ψοφάς της πείνας, προ καιρού έπρεπε να είχες πάει.

- Πηγαίνω αμέσως. Θα φθάσω και θα της πω: «Πάρε το σπίτι μου και να με θρέψης και να με σέβεσαι!» Είναι υπόχρεα! «Ανίσως δεν θέλεις, δεν θα έχης ούτε το σπίτι μου, ούτε την ευχή μου!» Έχε γεια, Ιβάνιτς!

Ο Ζότωφ έπιεν ακόμη εν ποτήριον, και υπό την ώθησιν της νέας ιδέας του, έσπευσε να επανέλθη οίκαδε... Η κεφαλή του εστρέφετο ένεκα της βότκας την οποίαν είχε πίοι, αλλά δεν κατεκλίθη. Εμάζεψε τα φορέματά του, έκαμε μίαν δέσμη και προσευχήθη. Είτα, με ραβδίον εις την χείρα, εξήλθε. Χωρίς να στραφή εις τα οπίσω, μορμυρίζων³ και κτυπών τους λίθους με το ραβδίον του, ηκολούθησε τον δρόμον του κι ευρέθη ανά τούς αγρούς.

Το χωρίον όπου επήγαιεν απείχε δέκα ή δώδεκα βέρστια. Εβάδιζε, κυττάζων το κοπάδι των αγελάδων της πόλεως, αίτινες εμηρύκαζον⁴ νωθραί το κίτρινον χόρτον, και ανελογίζετο την νέαν μεταβολήν την επερχομένην έξαφνα εις την ζωήν του. Ανελογίζετο και τους οικοτρόφους του. Απερχόμενος δεν έκλεισε την μικράν θύραν της αυλής, αφήνων ούτω αυτοίς την ελευθερίαν να υπάγουν όπου αν ήθελον.

Εις τούς αγρούς δεν είχεν βαδίσει ούτε εν βέρστιον, και ήκουσε βήματα όπισθέν του. Εστράφη κι εκρότησε τας χείρας εν οργή. Όπισθέν του, με τας κεφαλάς χαμηλωμένας, με την ουράν μεταξύ των σκελών, εβάδιζον ο ίππος του και ο Λύσκας.

- Γυρίστε πίσω! τους εφώναξε με χειρονομίαν απειλής.

Τα ζώα εσταμάτησαν, εκυττάχθησαν, κι εκύτταξαν τον Ζότωφ. Ότος επανάρχισε να βαδίζη, εκείνα τον ηκολούθησαν. Τότε εσταμάτησε και άρχισε να σκέπτεται. Να υπάγη μαζί με αυτά τα ζώα εις της μικροανεψιάς του Γλάσκας, την οποίαν μόλις εγνώριζεν, ήτο αδύνατον πράγμα. Να επιστρέψη, να κλειδώση το άλογον και τον σκύλον, δεν το ήθελε, και δεν θα ηδύνατο να το κατορθώση, επειδή η μικρά σταύλιος θύρα δεν θα ανθίστατο εις την ασθενεστέραν προσπάθειαν.

- Θα ψοφήσουν στον αχυρώνα! διενόηθη ο Ζότωφ. Πρέπει τώντι να τα πάγω στου Ιγνάτση!

Η οικία του Ιγνάτση έκειτο εις την εσχατιάν της πόλεως. Ο Ζότωφ, όστις ακόμη δεν είχεν αποφασίσει τι θα έκαμνεν, εβάδισε προς τα εκεί. Η κεφαλή του εγύριζεν, εσκοτιζέτο... Δεν ενθυμείται καλά-καλά ό,τι συνέβη εις την αυλήν του ζωογδάрту Ιγνάτση.

Ενθυμείται την οσμήν την βαρείαν και αηδή των δερμάτων και τον αγχόν του ζωμού με τα λάχανα που έτρωγεν ο Ιγνάτσης, όταν αυτός εισήλθεν. Ενθυμείται ως εν ονείρω όα ο άνθρωπος εκείνος, αφού τον ηνάγκασε να περιμένη δύο ώρας, παρεσκεύαζε κάτι δια μακρών, ήλλαζεν ενδύματα, εζήτει βοηθητικά της τέχνης του από μίαν γυναίκα.

Ενθυμείται ότι το άλογον είχεν απλωθή επί τινος τραπέζης, μεθ' ο δύο υπόκωφοι κτύποι ηκούσθησαν· διά του ενός συνετριβή το κρανίον, και ο άλλος προήλθεν εκ της πτώσεως μεγάλου σώματος.

Καθώς ο Λύσκας, εις την θέαν του φίλου του νεκρού, ερρίπτετο υλακτών⁵ εναντίον του Ιγνάτση, τρίτος κτύπος αντήχει και διέκοπτε τας υλακάς. Είτα ο Ζότωφ ανεπόλησεν ότι, εμβρόντητος και μεθύων, επλησίαζεν, εις την θέαν των δύο πτωμάτων, επλησίαζε και αυτός εις το επιζήνον, εις την τράπεζαν εκείνην, κι έτεινε το κρανίον του εις τους κτύπους του ζωογδάрту.

Ακολουθως, μέχρι της εσπέρας, οι οφθαλμοί του έμενον καλυπτόμενοι υπό πέπλον θολόν, εις τρόπον ώστε δεν ηδύνατο πλέον να διακρίνη ούτε τους δακτύλους του...

Αντωνίου Παύλοβιτς Τσέχωβ, *Τέσσαρα διηγήματα*, μτφρ. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Δόμος, Αθήνα 2002

¹**μιλλιόνιτης:** εκατομμυριούχος· ²**ορσοθύρα:** το παραπόρτι· ³**μορμουρίζων:** μουρμουρώντας· ⁴**εμηρύκαζον:** αναμασούσαν· ⁵**υλακτών:** γαβγίζοντας

II. Οι χαραμοφάηδες (Нахлебники)

Ο νοικοκύρης Μιχαήλ Πετρόφ Ζότωφ, εβδομήντα χρονών σαράβαλο, μόνος και έρημος, ξύπνησε από το κρύο με πόνους σε όλο το γεροντικό κορμί του. Το δωμάτιο ήταν σκοτεινό και το καντήλι μπροστά στην εικόνα είχε πια σβήσει. Σήκωσε την κουρτίνα και κοίταξε έξω. Τα σύννεφα φαίνονταν πιο άσπρα και άρχιζε ν' ανοίγει ο ουρανός· δεν θα 'ταν παραπάνω από τέσσερις και κάτι.

Ο Ζότωφ έβγαλε ένα μικρό ξεφωνητό, έβηξε λιγάκι και σφιγμένος από το κρύο σηκώθηκε από το κρεβάτι. Κατά την παλιά του συνήθεια έμεινε πολλή ώρα μπροστά στην εικόνα και προσευχήθηκε. Είπε το «Πάτερ ημών», το «Χαίρε κεχαριτωμένη», το «Πιστεύω» και μνημόνευσε μια μεγάλη σειρά από ονόματα. Σε ποιον ανήκουν αυτά τα ονόματα το έχει ξεχάσει από καιρό, και τα έλεγε μόνο από συνήθεια. Κατά την ίδια πάλι συνήθεια σκούπισε το δωμάτιο και τον διάδρομο και άναψε το μικρό σαμοβάρι, ένα φουσκωτό χαλκοκόκκινο με τέσσερα ποδαράκια. Αν δεν είχε αυτές τις συνήθειες ο Ζότωφ, δεν θα ήξερε πώς να γεμίσει την ώρα του τώρα στα γεράματα.

Το σαμοβαράκι σιγά-σιγά ζεστάθηκε και ξαφνικά, ανέλπιστα, άρχισε να σφυρίζει σαν τρεμουλιαστή φωνή μπάσου.

-Άιντε, σφύρα! -μουρμούρισε ο Ζότωφ. -Σφυρίζει όποτε του καπνίσει!

Τότε ο γέρος θυμήθηκε ότι την περασμένη νύχτα ονειρεύτηκε μια σόμπα, και αν δεις στο όνειρό σου σόμπα σημαίνει στενοχώρια.

Τα όνειρα και οι οίωνοί ήταν τα μόνα που μπορούσαν να βάλουν το μυαλό του να δουλέψει. Και αυτή τη φορά με ιδιαίτερο ενδιαφέρον βυθίστηκε στη λύση ερωτημάτων: γιατί σφυρίζει το σαμοβάρι; τι στεναχώρια προφητεύει η σόμπα; Το όνειρο βγήκε γρήγορα αληθινό: όταν ο Ζότοφ ξέβγαλε το τσαγιερό και πήγε να πάρει το τσάι για να το ζεματίσει, στο μικρό κουτί δεν βρήκε ούτε ένα φυλλαράκι.

-Κάτεργο η ζωή! -γκρίνιαζε, περιστρέφοντας στο στόμα του με τη γλώσσα ψίχουλα μαύρου ψωμιού. Τι σκυλίσια μοίρα! Δεν έχει τσάι! Καλύτερα να ήμουνα ένας απλός μουζικός παρά νοικοκύρης. Ρεζίλικι!

Γογγύζοντας και παραμιλώντας ο Ζότοφ, άγρια ήρεμος και ψυχρός, φόρεσε το παλτό του που έμοιαζε με κρινολίνο και έχωσε τα πόδια του στις τεράστιες άγαρμπες γαλότσες που τις είχε ράψει ο τσαγκάρης Προχόριτς. Η μεγάλη αυλή έμοιαζε να κυματίζει από τα αγριάγκαθα ενώ τα μισοκαλυμμένα κίτρινα φύλλα ασήμιζαν ελαφρά στη φθινοπωρινή πάχνη. Κανένας ήχος, ούτε αέρας. Ο γέρος έκατσε στο σκαλοπάτι της ξεχαρβαλωμένης βεράντας και εκείνη τη στιγμή έγινε το ίδιο που συνέβαινε συστηματικά κάθε πρωί: πλησίαζε ο Λίσκα το σκυλί του, ένα μεγάλο μαντρόσκυλο, άσπρο με μαύρες κηλίδες, μαδημένο, μισοπεθαμένο, με κλειστό το δεξί μάτι. Ο Λίσκα πλησίασε διστακτικά, σκύβοντας άτολμα, σαν να πατούσε σε πυρωμένη πλάκα και όχι σε χώμα, και όλο το γερασμένο του κορμί έμοιαζε να είναι σε μιαν ακραία ταπεινώση. Ο Ζότοφ προσποιήθηκε ότι δεν του δίνει σημασία' όμως όταν αυτός κούνησε λίγο την ουρά του και όπως πάντα σκύβοντας έγλειψε τη γαλότσα του, τότε χτύπησε θυμωμένα το πόδι.

-Ξουτ, άει ψόφα! -φώναξε. -Καταραμένε!

Ο Λίσκα πήγε στη γωνία, έκατσε και κάρφωσε το μοναδικό του μάτι στον αφεντικό του.

-Σατανάδες! -συνέχισε ο Ζότοφ. -Σεις μου λείπατε!

Κοίταξε με μίσος στο υπόστεγό που η στέγη του είχε μισοκαταρρεύσει. Εκεί, από την πόρτα τον κοίταζε ένα μεγάλο αλογίσιο κεφάλι. Μάλλον, ευχαριστημένο από την προσοχή του αφεντικού, το κεφάλι άρχισε να κινείται, προχώρησε μπροστά, και βγήκε από το υπόστεγο ολόκληρο το άλογο, τόσο κακομοιριασμένο όπως ο Λίσκα, τόσο διστακτικό και βασανισμένο, λεπτοπόδαρο, γκριζαρισμένο, με ρουφηγμένη κοιλιά και κοκαλιάρικη ράχη. Βγήκε από το υπόστεγο και σταμάτησε αναποφάσιστο, εντελώς σαστισμένο.

-Που να σας πάρει ο Χάρος!... συνέχισε ο Ζότοφ. -Εξαφανιστείτε από τα μάτια μου, τομάρια... Μπας και θέλετε να φάτε! - μισογέλασε, στραβώνοντας το άσχημό του πρόσωπο με ένα περιφρονητικό χαμόγελο. -Με συγχωρείτε, αμέσως! Για έναν τέτοιο κέλητα η βρώμη είναι ό,τι καλύτερο! Φάτε! Αμέσως! Και εξαιρετικέ και αγαπημένε μου σκύλε τι θα φάτε! Αν δεν σας αρέσει αγαπημένε μου σκύλε το ψωμί, μήπως θα θέλατε βοδινό;

Ο Ζότοφ γκρίνιαζε για κανένα μισάωρο και φούντωνε όλο και πιο πολύ' στο τέλος μη μπορώντας να αντέξει τη μεγάλη κακία που έβραζε μέσα του πετάχτηκε, χτύπησε τις γαλότσες του και ούρλιαξε σε ολόκληρη την αυλή:

-Δεν είμαι υποχρεωμένος να σας ταΐζω, παράσιτα! Δεν είμαι κανένας εκατομμυριούχος για να τρώτε και να πίνετε από το φαί μου! Εγώ ο ίδιος δεν έχω τίποτε να φάω βρωμερά παλιόζωα, που να σας πιάσει χολέρα! Καμιά χαρά δεν είδα από σας, ούτε όφελος, παρά μόνο έξοδα και πόνο! Γιατί δεν ψοφάτε; Τι πλάσματα είσαστε εσείς που ούτε ο χάρος δεν σας παίρνει; Ζήστε, που να σας πάρει ο διάολος, εγώ όμως δεν θέλω να σας ταΐζω! Αρκετά με μένα! Δεν θέλω! Ο Ζότοφ εξοργιζόταν, αγανακτούσε και το άλογο και το σκυλί άκουγαν.

Να κατάλαβαν άραγε αυτοί οι δύο χαραμοφάηδες ότι τους κατηγορούν για ένα κομμάτι ψωμί; -δεν ξέρω, αλλά οι κοιλιές τους ρουφήχτηκαν περισσότερο και το

σώμα τους συρρικνώθηκε, έσβησε και έδειχναν καταφοβισμένοι... Το ταπεινό βλέμμα τους εξόργισε ακόμα περισσότερο τον Ζότοφ.

Έξω! -φώναξε, κυριευμένος από λύσσα. -Έξω από το σπίτι μου! Να μη σας ξαναδώ στα μάτια μου! Δεν είμαι υποχρεωμένος να κρατάω το κάθε ρεμάλι στην αυλή μου! Έξω!

Ο γέρος γοργοβάδισε προς την αυλόπορτα, την άνοιξε και παίρνοντας από κάτω μια βίτσα άρχισε να διώχνει από την αυλή τα ζωντανά του. Το άλογο άρχισε να κουνάει αργά το κοκαλιάρικο σώμα του προς την αυλόπορτα με το σκυλί από πίσω του. Και τα δύο βγήκαν στον δρόμο και έχοντας κάνει καμιά εικοσαριά βήματα σταμάτησαν στον φράχτη.

-Θα σας... -τα φοβέρισε ο Ζότοφ.

Έχοντας βγάλει έξω τα ζωντανά, ησύχασε και άρχισε να σκουπίζει την αυλή. Αραιά και πού έριχνε μια ματιά στον δρόμο: το άλογο και το σκυλί στέκονταν σαν στύλοι δίπλα στον φράχτη και κοίταζαν μελαγχολικά την αυλόπορτα.

-Αιντε να δούμε πώς θα ζήσετε χωρίς εμένα! -γκρίνιαξε ο γέρος, νοιώθοντας να καταλαγιάζει ο θυμός του- βρείτε κάποιον άλλον να ενδιαφερθεί τώρα για σας! Εγώ είμαι τσιγκούνης και κακός... με μένα να ζεις είναι ελεεινό, γι' αυτό ζήστε με άλλον... Να δούμε!...

Απολαμβάνοντας τη θέα των χαραμοφάηδων και μαλώνοντάς τους μέχρι να χορτάσει, ο Ζότοφ βγήκε από την αυλόπορτα και παίρνοντας άγρια έκφραση στο πρόσωπό του, φώναξε:

-Ελα, τι στέκεστε; Ποιον περιμένετε; Στέκεστε στη μέση του δρόμου και εμποδίζετε τον κόσμο να περάσει! Πηγαίνετε στην αυλή!

Το άλογο και το σκυλί έσκυψαν τα κεφάλια και με ένοχο βλέμμα κατευθύνθηκαν προς την αυλόπορτα. Ο Λίσκα νοιώθοντας ότι, μάλλον, δεν άξιζε συγχώρεση άρχισε να γρυλίζει παραπονιάρικα.

-Ζήστε, κι' όσο για τροφή, τη βάψατε! -είπε ο Ζότοφ, αφήνοντάς τα να μουν. - Δεν πάτε να ψοφήσετε!

Στο μεταξύ μέσα από την πρωινή φθινοπωρινή καταχνιά άρχισαν να προβάλλουν οι λοξές ακτίνες του ήλιου. Ακούστηκαν φωνές και βήματα. Ο Ζότοφ έβαλε στη θέση της τη σκούπα, βγήκε από την αυλή και πήγε στον κουμπάρο του και γείτονα Μαρκ Ιβάνιτς που είχε μπακάλικο. Όταν έφτασε κάθισε στην πτυσσόμενη καρέκλα, αναστέναξε με σοβαρότητα ίσιωσε τη γενειάδα του και άρχισε να μιλάει για τον καιρό. Από τον καιρό οι κουμπάροι πέρασαν στον καινούριο διάκονο, από τον διάκονο στους ψάλτες, -και η συζήτηση τράβαγε σε μάκρος. Με το πες-πες η ώρα περνούσε και όταν ο μικρός του μπακάλικου έφερε το μεγάλο τσαγιερό με το ζεματιστό νερό και οι κουμπάροι άρχισαν να πίνουν τσάι, ο χρόνος πέταξε σαν πουλάκι. Ο Ζότοφ ζεστάθηκε και έγινε πιο εύθυμος.

-Έχω να σου κάνω μία παράκληση, Μαρκ Ιβάνιτς, -άρχισε να λέει μετά το έκτο φλιτζάνι τσάι, χτυπώντας τα δάχτυλα στον πάγκο του μαγαζιού. -Θα είχες την καλοσύνη να μου δώσεις και σήμερα λίγη βρώμη;

Πίσω από το μεγάλο κασόνι με το τσάι που καθόταν ο Μαρκ Ιβάνιτς, ακούστηκε ένας βαθύς αναστεναγμός.

-Κάνε μου τη χάρη, δώσε μου λίγο, -συνέχισε ο Ζότοφ. Μη μου δώσεις τσάι αλλά δώσε μου βρώμη... Ντρέπομαι που στο ζητώ, σε έχω παραφορτώσει με τη φτώχεια μου, όμως... το άλογο πεινάει.

-Ακριβώς. Μπορώ να σου δώσω, αναστέναξε ο κουμπάρος. Γιατί να μη σου δώσω; Όμως μα την κόλαση, πες μου καλέ μου, μέχρι πότε θα κρατάς αυτά τα ψοφίμια; Μακάρι ν' άξιζε το άλογο, αλλά τώρα, φτου!... Ντρέπεσαι να το κοιτάξεις... Και το σκυλί ένας καθαρός σκελετός! Γιατί τα ταΐζεις;

-Πού να τα πάω;

-Είναι γνωστό το πού. Πήγαινε τα στον Ιγνάτ τον εκδοροσφαγέα -αυτό είναι όλο. Από καιρό έπρεπε να τα πας εκεί. Είναι το σωστό μέρος.

-Μπορεί να είναι κι έτσι!... Μάλλον είναι...

-Ζεις με τη ζητιανιά και από πάνω κρατάς και ζώα, -συνέχισε ο κουμπάρος. Εγώ δεν τσιγκουνεύομαι τη βρώμη... Ο Θεός μαζί σου, αλλά, ακόμα χειρότερα αδελφέ, να δίνεις κάθε μέρα, αυτό... είναι ασύμφορο. Και επιτέλους είναι απέραντη η φτώχεια σου! Δίνεις, δίνεις και δεν ξέρεις πότε αυτό θα πάρει τέλος.

Ο κουμπάρος αναστέναξε και χάιδεψε το κόκκινο πρόσωπό του.

-Καλύτερα να είχες πεθάνει κι εσύ -είπε. -Μιας και ούτε συ ο ίδιος δεν ξέρεις για ποιο λόγο ζεις... Είλικρινά! Αφού ο Κύριος δεν σου δίνει τον θάνατο, θα 'πρεπε να είχες πάει σ' ένα οποιοδήποτε φτωχοκομείο ή άσυλο.

-Γιατί να πάω; Έχω συγγενείς... Έχω μία εγγονή...

Και άρχισε ο Ζότοφ να εξηγεί με πολλά λόγια ότι κάπου σ' ένα αγρόκτημα ζει η εγγονή του η Γκλάσα, κόρη της ανιψιάς του της Κατερίνας.

-Είναι υποχρεωμένη να με ταΐσει! -είπε. Θα της μείνει το σπίτι μου. Άρα πρέπει να με ταΐσει. Θα σηκωθώ και θα πάω. Έτσι είναι, καταλαβαίνεις...; η Γκλάσα είναι κόρη της Κάτιας και η Κάτια, καταλαβαίνεις ...; είναι προγονή του αδερφού μου Παντελέι... καταλαβαίνεις ...; Θα της μείνει το σπίτι μου... Ας με ταΐσει!

-Μα πώς; Αντί να ζητάς ελεημοσύνη θα έπρεπε να έχεις πάει σ' αυτή εδώ και πολύ καιρό.

-Μα θα πάω! Να με τιμωρήσει ο Θεός αν δεν πάω. Είναι υποχρεωμένη!

Όταν πέρασε η ώρα και οι κουμπάροι ήπιανε σφηνάκια, ο Ζότοφ έκατσε στη μέση του πάγκου και είπε με ενθουσιασμό:

-Από καιρό ετοιμάζομαι να πάω σ' αυτή! Σήμερα θα πάω!

-Σίγουρα! Όσο λες αερολογίες ότι θα πάς, εντωμεταξύ θα ψοφήσεις. Θα περάσει καιρός για να πας στο αγρόκτημα.

-Θα πάω αμέσως! Θα φτάσω και θα της πω: πάρε το σπίτι μου, αλλά τάισέ με και σεβάσου με. Είσαι υποχρεωμένη! Εκτός και αν δεν θέλεις να έχεις ούτε το σπίτι ούτε την ευλογία μου! Φεύγω Ιβάνιτς!

Ο Ζότοφ ήπιε ακόμα ένα σφηνάκι και εμπνευσμένος από την καινούρια ιδέα βιάστηκε να πάει στο σπίτι του... Από τη βότκα είχε γίνει κουδούνι, το κεφάλι του γύριζε, αλλά δεν ξάπλωσε, μάζεψε σε μπόγο τα ρούχα του, προσευχήθηκε, πήρε το μαστούνι και βγήκε από την αυλή. Χωρίς να κοιτάζει πίσω, μουρμουρίζοντας και χτυπώντας το μαστούνι στις πέτρες πέρασε όλο το δρόμο και βγήκε στους αγρούς. Μέχρι το αγρόκτημα ήταν δέκα με δώδεκα βέρστια. Πέρασε από τον στεγνό δρόμο, κοίταξε το κοπάδι που μασούσε τεμπέλικα το κίτρινο χόρτο, και σκέφτηκε για την απότομη ανατροπή της ζωής του που έγινε τόσο ξαφνικά. Θυμήθηκε τα ζωντανά του. Φεύγοντας από το σπίτι δεν έκλεισε την αυλόπορτα και έτσι τους έδωσε την ευχέρεια να πάνε όπου θέλουνε.

Δεν είχε προχωρήσει ούτε ένα βέρστι¹ στον αγρό όταν πίσω του άκουσε βήματα. Γύρισε και θυμωμένος χτύπησε τα χέρια του: πίσω του, σκύβοντας το κεφάλι και με μαζεμένη την ουρά περπατούσαν ήσυχα το άλογο και ο Λίσκα.

-Πηγαίνετε πίσω! -τους φώναξε και κούνησε τα χέρια.

Εκείνα σταμάτησαν, κοιταχτήκανε και κοίταξαν και αυτόν. Προχώρησε πιο πέρα, αυτά από πίσω του. Τότε σταμάτησε και άρχισε να σκέφτεται. Στη μισογνωρίμη εγγονή του Γκλάσα ήταν αδύνατο να πάει με αυτά τα ψοφίμια, να γυρίσει πίσω και να τα κλειδώσει δεν ήθελε, αν και δεν γινόταν επειδή η αυλόπορτα ήταν άχρηστη.

«Στο υπόστεγο θα ψοφήσουν, -σκέφτηκε ο Ζότοφ. -Να τα πάω στον Ιγνάτ;»

Το σπίτι του Ιγκνάτ ήταν στο βοσκοτόπι, εκατό βήματα από το όριο της πόλης. Ο Ζότοφ μη έχοντας ακόμα αποφασίσει οριστικά και μη ξέροντας τι να κάνει, πήγαινε προς τα εκεί. Το κεφάλι του γύριζε και σκοτείνιαζαν τα μάτια του...

Λίγα θυμάται από αυτά που συνέβησαν στην αυλή του εκδοροσφαγέα Ιγκνάτ. Θυμάται την άσχημη βαριά μυρωδιά του δέρματος, τη νόστιμη μυρωδιά της λαχανόσουπας που έτρωγε όταν πήγε κοντά του. Σαν σε όνειρο είδε πως ο Ιγκνάτ, αναγκάζοντάς τον να περιμένει δύο ώρες, προετοίμαζε για πολύ κάτι, άλλαξε ρούχα, μίλησε με κάποια γυναίκα για σουμπλιμέ² θυμάται ότι το άλογο ήταν τοποθετημένο σε ένα μηχάνημα, μετά ακούστηκαν δύο κούφια χτυπήματα: ένα στο κρανίο και ένα από την πτώση του μεγάλου σώματος. Όταν ο Λίσκα, βλέποντας τον θάνατο του φίλου του, ρίχτηκε με ουρλιαχτό στον Ιγκνάτ, τότε ακούστηκε ένα τρίτο χτύπημα που έκοψε απότομα το ουρλιαχτό. Αργότερα ο Ζότοφ θυμάται ότι από κουταμάρα και μεθύσι, βλέποντας τα δύο πτώματα, πήγε στο μηχάνημα και έβαλε κι αυτός το κεφάλι του...

Μετά, μέχρι το βράδυ τα μάτια του ήταν συννεφιασμένα από ένα θολό πέπλο και δεν μπορούσε να δει ούτε τα δάχτυλά του.

(μτφρ. Ελένη Κατσιώλη)

¹**βέρστι:** ρωσική μονάδα μέτρησης της απόστασης, ίση με χίλια εξήντα εφτά μέτρα
²**σουμπλιμέ:** απολυμαντική χημική ουσία

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΜΑΓΙΑΚΟΦΣΚΙ

Δείχτε συμπάθεια στ' άλογα

(μτφρ. Μήτσος Αλεξανδρόπουλος)

Βροντάν οι οπλές.

Ένα τραγούδι:

Γκραπ.

Γκρουπ.

Γκραπ.

Γρουπ.

Μουσκίδι από τον άνεμο

τα πέταλα στον πάγο.

Γλιστράει ο δρόμος.

Ο γδούπος του αλόγου

πέφτοντας στα καπούλια.

Κι ευθύς ο ένας πίσω από τον άλλον

ο κάθε χάχας

ένα τσούρμο παντελόνια

που βγήκανε σουλάτσο στην οδό Κουζνέτσκι.

Καμπάνα πάει το γέλιο:

-Χο! Έν' άλογο έπεσε!

-έπεσε ένα άλογο!

Γελά η Κουζνέτσκι.

Μόνος εγώ με τις στριγκλιές της

Δε σμίγω τη φωνή μου,

Πλησιάζω.

Βλέπω:

μάτια αλογίσια...

Ο δρόμος αναποδογύρισε,

κυλάει με τον τρόπο του...

Πλησιάζω, βλέπω-

στην αλογίσια μούρη

μία μία κυλάνε οι σταγόνες

κυλάνε χώνονται στο τρίχωμα...

στάζει από πάνω μου

σαν ψίθυρος:

- «Άλογο, μη!

- Άλογο, ακούστε με:

Τάχα χειρότερο είσαι από δαύτους;

Άκου, παιδί μου,

από λίγο λίγο

άλογα είμαστε όλοι μας

άλογα- ο καθένας με την αναλογία του»

Από νταντέματα

ίσως

το γέρικο φαρί δεν είχε ανάγκη, κι ίσως

τη σκέψη μου την πήρε για πολύ τριμμένη

όμως
μεμιάς τινάχτηκε
μπήγει γερά τα πόδια του
στυλώνεται
και χλιμιντρίζοντας
του δίνει μπρος
κοκκινομάλλης έφηβος
με την ουρά του ν' ανεμίζει.

Όσο που φτάνει στο παχνί
όλος χαρές
όλος καμάρι
νιούτσικος λες
πουλάρι πράμα.

Το νιώθει μέσα η ψυχή:
-Να ζεις αξίζει.
Και η δουλειά κι αυτή πανάξια είναι.

Μήτσος Αλεξανδρόπουλος, *Ο Μαγιακόφσκι. Τα εύκολα και τα δύσκολα*, Ελληνικά γράμματα,
Αθήνα 2000

↪ Δείτε ένα σύντομο βιογραφικό του Μαγιακόφσκι και ακούστε μελοποιημένα ποιήματά του, στον σύνδεσμο <http://www.sansimera.gr/biographies/248>

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. **α)** Ποιος είναι ο αφηγητής στα κείμενα των Νερβάλ και Τσέχοφ; Συμμετέχει στην ιστορία ή όχι; Τι δυνατότητα έχει έτσι και από ποια σκοπιά αφηγείται την ιστορία του; **β)** Στην ιστορία του Νερβάλ έχουμε αλλαγή γραμματικού υποκειμένου: από το πρώτο πρόσωπο/«εγώ» (1^η παράγραφος) στο τρίτο πρόσωπο/«αυτός» (από τη 2^η παράγραφο και εξής). Τι αλλάζει έτσι στην αφήγηση;
2. Με ποια κείμενα του βιβλίου σας της Α΄ Γυμνασίου θα συσχετίζατε την «Ιστορία μιας φώκιας» του Ζ. ντε Νερβάλ, και γιατί;
3. Πώς περιγράφεται η σχέση ανθρώπων-ζώων στα κείμενα των Νερβάλ και Τσέχοφ; Σε τι αισθήματα στηρίζεται και από ποιες ενέργειες φαίνεται; Ποιες φράσεις των δύο κειμένων αντίστοιχα δίνουν καλύτερα τον δεσμό ανάμεσα στον άνθρωπο και το ζώο;
4. Ποιο πρόβλημα προκαλούν τα ζώα στους ανθρώπους που συνδέονται μαζί τους; Πώς εξηγείται η άσχημη συμπεριφορά του ψαρά και του Ζότωφ απέναντί τους;
5. Πώς αντιδρούν τα ζώα στα δύο κείμενα, αρχικά αλλά και κατά την εξέλιξη της ιστορίας, απέναντι στην άσχημη συμπεριφορά των ανθρώπων; Τι δείχνει αυτό;
6. Πώς αντιδρά ο σκύλος στο διήγημα του Τσέχοφ, όταν βλέπει να σκοτώνουν τον σύντροφό του; Τι αισθήματα σάς προκαλεί η αντίδρασή του;
7. Τόσο η φώκια όσο και ο σκύλος και το άλογο (στα κείμενα του Νερβάλ και του Τσέχοφ) παρουσιάζουν στοιχεία ανθρώπινης συμπεριφοράς. Εντοπίστε τα σημεία των κειμένων όπου παρουσιάζονται αυτά και καταγράψτε τα.
8. Σε τι διαφέρουν τα δύο κείμενα («Ιστορία μιας φώκιας» και «Οι χαραμοφάηδες») ως προς τη λύση της ιστορίας; Ποιο είναι το κοινό τους στοιχείο σε ό,τι αφορά τη σχέση ανθρώπου – ζώων;
9. Σχολιάστε τους διαφορετικούς τίτλους που δίνονται στο διήγημα του Τσέχοφ από τους δύο μεταφραστές του: *Οι Οικότροφοι/Οι Χαραμοφάηδες*. Ποιος σας φαίνεται καταλληλότερος και γιατί; Σκεφτείτε άλλους τίτλους που θα δίνατε στο συγκεκριμένο διήγημα.
10. Ποια πιστεύετε ότι ήταν εξ αρχής τα πραγματικά αισθήματα του Ζότωφ απέναντι στα ζώα του; Αιτιολογήστε την απάντησή σας με στοιχεία μέσα από το κείμενο.
11. Να συγκρίνετε τη στάση του ψαρά και του Ζότωφ απέναντι στα ζώα τους με αυτήν του Άλκωνος απέναντι στο γέρικο βόδι του που δεν μπορεί πια να του δουλεύει, στο ποίημα του Αδδαίου από την Παλατινή Ανθολογία:

«Το κατακουρασμένο απ' τ' όργωμα και τα γηρατειά
δουλευτάρικο βόδι του
για σφαγή δεν το πήγε ο Άλκων, γιατί σεβάστη
τα κόπια του. Κι ετούτο κάπου στους βαθειούς λειμώνες

χωμένο (που λευτερώθη από τ' αλέτρι)
χαίρεται με μουκανητά».

Αντρέας Λεντάκης, *500 ποιήματα από την Παλατινή Ανθολογία*, Δωρικός, 1987

12. Ποια είναι η στάση του μπακάλη απέναντι στα προβλήματα του Ζότωφ και κατ' επέκταση απέναντι στα ζώα; Με ποιον τρόπο συμβάλλει στη διαμόρφωση της τελικής απόφασης του Ζότωφ για την τύχη τους; Τι αισθήματα σάς προκαλεί; Πώς θα τον χαρακτηρίζατε;
13. Εσείς ή κάποιος φίλος σας βρεθήκατε ποτέ στη δύσκολη θέση να πρέπει να σκεφτείτε τον αποχωρισμό σας από κάποιο ζώο που αγαπούσατε; Αν ναι, πώς βιώσατε αυτόν τον αποχωρισμό;
14. α) «Η αγάπη του ζώου προς τον άνθρωπο είναι σταθερή και διαυγής. Δεν έχει προϋποθέσεις ούτε διαθέσεις ούτε διακυμάνσεις» Ν. Δήμου,
«Τα ζώα έχουν αρετές που λείπουν πια από τους ανθρώπους» Δ. Μυταράς.
Επιβεβαιώνονται οι θέσεις αυτές μέσα από τα συγκεκριμένα διηγήματα;
β) «Εξ όσων ητύχησα ή εδυτύχησα να γνωρίσω είμαι, πιστεύω, ο μόνος άνθρωπος όστις, αν τον ωνόμαζον ζών, δεν θα εθεώρει τούτο ως προσβολήν» Εμ. Ροΐδης.
Ποιος από τους ήρωες των παραπάνω κειμένων νομίζετε ότι θα μπορούσε να υιοθετήσει τα λόγια και τη στάση του Ροΐδη;
15. Μέσα σε πόσο χρόνο ολοκληρώνεται η ιστορία στο διήγημα «Η ιστορία μιας φώκιας» και σε πόσο στο διήγημα «Οικότροφοι/Χαραμοφάηδες»; Παρατηρείτε κάποια αντίθεση ανάμεσα στον χρόνο που καλύπτει η αφήγηση και στην έκταση του κάθε διηγήματος; Πώς εξηγείται κάτι τέτοιο;
16. Να αντιπαραβάλετε τα διηγήματα των Ζεράρ ντε Νερβάλ και Άντον Τσέχοφ ως προς τον τύπο αφήγησης (τριτοπρόσωπη/πρωτοπρόσωπη), το σκηνικό της δράσης (πού εκτυλίσσεται η ιστορία) και το είδος των οικοσίτων ζώων που συναντάμε στην κάθε περίπτωση; (Αξιοποιήστε την αναφορά που γίνεται στις φώκιες στο κείμενο του Νερβάλ, ως σκυλιά των ψαράδων).
17. Με ποιον τρόπο δηλώνεται στο ποίημα του Μαγιακόφσκι η «ανθρωπιά» του αλόγου και η «απανθρωπιά» των ανθρώπων;
18. Το ποίημα του ρώσου ποιητή Μαγιακόφσκι παρατίθεται σε τρεις διαφορετικές μεταφράσεις. Αφού τις διαβάσετε, να εντοπίσετε τις βασικές σκηνές της ιστορίας.
19. Στο ποίημα του Μαγιακόφσκι η στάση των ανθρώπων απέναντι στο ζώο είναι ίδια για όλους; Τι φαίνεται να ξέρει το ποιητικό εγώ που δεν το ξέρουν οι πολλοί; Να δείξετε, με στοιχεία, πώς η στάση του ανατρέπει («μεταμορφώνει») την κατάσταση.

20. Σύμφωνα με τον Γ. Ρίτσο, η ποίηση του Μαγιακόφσκι χαρακτηρίζεται μεταξύ άλλων για «την ορμητικότητα, τις εικόνες, τον ρυθμό, τις μεταφορές, τις παρομοιώσεις, τη ζωγραφικότητα και ηχητικότητα της στιχουργικής του, ακόμη και την κλιμακωτή τυπογραφική διάταξη των στίχων του, το καθολικά ανθρώπινο δραματικό στοιχείο, [...] από ένα βαρύγδουπο βάδισμα του στίχου κι έναν κανονιοβολισμό των συνηγήσεων και ομοιοκαταλήξεών του».
- α) Κάποια από τα στοιχεία αυτά είναι εμφανή και στις τρεις μεταφράσεις που παρατίθενται. Δώστε σχετικά παραδείγματα. β) Ποια, εντούτοις, από τις τρεις μεταφράσεις, θεωρείτε ότι κατορθώνει να αποδώσει πιο πιστά τα στοιχεία αυτά; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.
21. Ο Μαγιακόφσκι υπήρξε ένας κοινωνικός επαναστάτης και αγωνίστηκε για την εξάλειψη των απάνθρωπων συμπεριφορών και την εδραίωση αξιών, όπως είναι η αγωνιστικότητα και ο μόχθος για ένα καλύτερο αύριο. α) Να το αποδείξετε στο ποίημά του. β) Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του ποιήματος, κάνοντας τους απαραίτητους παραλληλισμούς ανάμεσα στη συμπεριφορά του πλήθους απέναντι στο άλογο και στη συμπεριφορά που πρέπει να έχει ο άνθρωπος απέναντι στον συνάνθρωπό του που δοκιμάζεται.
22. Ο ίδιος ποιητής ήταν, επίσης, υπέρμαχος της τεχνολογικής προόδου. Στο φως αυτής της πληροφορίας, πώς σας φαίνεται η επιλογή ενός *αλόγου* ως πρωταγωνιστή του ποιήματός του;
23. Ο τίτλος του ποιήματος του Μαγιακόφσκι έχει αποδοθεί με τρεις διαφορετικούς τρόπους από τους τρεις μεταφραστές (η μετάφραση του Ανταίου είναι κατά λέξη μετάφραση του τίτλου από τα ρωσικά). Ποιον από τους τρεις προτιμάτε; Θα είχατε να προτείνετε κάποιον άλλο;
24. Πιο κάτω βλέπετε το ποίημα, όπως είναι γραμμένο στη ρωσική γλώσσα. Σ' αυτό παρατηρούνται παρηχήσεις, συνηγήσεις, ηχοποιητικές λέξεις, επαναλήψεις και μια ιδιαίτερη εικονιστική διάταξη των στίχων. Ποια από τα παραπάνω χαρακτηριστικά βλέπετε να διατηρούνται στις ελληνικές μεταφράσεις;

В.В. Маяковский "ХОРОШЕЕ ОТНОШЕНИЕ К ЛОШАДЯМ"

Били копыта,
 Пели будто:
 - Гриб.
 Грабь.
 Гроб.
 Груб.-
 Ветром опита,
 льдом обута
 улица скользила.
 Лошадь на круп
 грохнулась,
 и сразу
 за зевакой зевака,
 штаны пришедшие Кузнецким клёшить,
 сгрудились,

смех зазвенел и зазвякал:
- Лошадь упала!
- Упала лошадь! -
Смеялся Кузнецкий.
Лишь один я
голос свой не вмешивал в вой ему.
Подошел
и вижу
глаза лошадиные...

Улица опрокинулась,
течет по-своему...

Подошел и вижу -
За каплицей каплица
по морде катится,
прячется в шерсти...

И какая-то общая
звериная тоска
плеща вылилась из меня
и расплылась в шелесте.
"Лошадь, не надо.
Лошадь, слушайте -
чего вы думаете, что вы сих плоше?
Деточка,
все мы немножко лошади,
каждый из нас по-своему лошадь".
Может быть,
- старая -
и не нуждалась в няньке,
может быть, и мысль ей моя казалась пошла,
только
лошадь
рванулась,
встала на ноги,
ржанула
и пошла.
Хвостом помахивала.
Рыжий ребенок.
Пришла веселая,
стала в стойло.
И всё ей казалось -
она жеребенок,
и стоило жить,
и работать стоило.

25. Να διακρίνετε τα βασικά επεισόδια ή σκηνές στην ιστορία του Τσίρκα και να εξηγήσετε τα κριτήριά σας (αλλαγή πρωταγωνιστή, μεταβατικές λέξεις/

εκφράσεις κ.λπ.). Σε ποιο επεισόδιο, κατά τη γνώμη σας, κορυφώνεται η ένταση και η αγωνία;

26. Βρείτε σε ποια σημεία στο απόσπασμα του Τσίρκα απαντούν τα παρακάτω σχήματα λόγου: συνεκδοχή (= σχήμα λόγου κατά το οποίο ο λόγος λειτουργεί επιμεριστικά, προβάλλει δηλαδή το μέρος αντί του όλου π.χ. *δεν έχει ένα κεραμίδι να βάλει το κεφάλι του*), υποφορά (= σχήμα λόγου κατά το οποίο αυτός που μιλά υποβάλλει σε άλλον μια ερώτηση, δίνει όμως ο ίδιος και την απάντηση), ειρωνεία, προσωποποίηση, εικόνα, και εξηγήστε τη λειτουργία τους μέσα στο κείμενο.
27. Ο Στρατής Τσίρκας θεωρείται από τους κυριότερους εκπροσώπους του ρεαλισμού στον ελλαδικό χώρο. Βρείτε στοιχεία στο απόσπασμα του βιβλίου που να επιβεβαιώνουν την παραπάνω θέση.
28. Ποιους αφηγηματικούς τρόπους συναντούμε στο απόσπασμα και τι επιτυγχάνεται με την υιοθέτησή τους;
29. Με ποιον τρόπο ο αφηγητής στο κείμενο του Τσίρκα δηλώνει την «ανθρωπιά» του δέντρου και την «απανθρωπιά» της Κυράς; Πώς κρίνετε τη στάση των υπηρετών, λαμβάνοντας υπόψη τα λεγόμενα του αφηγητή αλλά και τη δική του στάση (ποια αιτία πιστεύετε ότι καθόρισε τη συγκεκριμένη στάση και αντίδρασή του);
30. Να επισημάνετε τις αναλογίες στη σχέση που αναπτύσσει με το δέντρο ο πρωταγωνιστής του διηγήματος του Τσίρκα, με τη σχέση που δένει άνθρωπο και ζώα στα αφηγήματα των Νερβάλ, Τσέχοφ και Τουργκένιεφ. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από τα τέσσερα κείμενα που δείχνουν τον *συναισθηματικό* χαρακτήρα αυτής της σχέσης.
31. Να χαρακτηρίσετε την Κυρά στο «Δέντρο» του Τσίρκα και τη γριά κυρία στη «Μουμού» του Τουργκένιεφ ως προς τα λόγια και τα έργα τους. Ποια στάση κρατούν οι δύο συγγραφείς απέναντι σ' αυτές και από τι στοιχεία-πληροφορίες στα κείμενά τους το καταλαβαίνουμε;
32. Στο αφήγημα του Τσίρκα, όπως και στον Τουργκένιεφ, παρουσιάζονται δύο κόσμοι: ο κόσμος της Κυράς και ο κόσμος του αφηγητή. **α)** Ποιοι είναι αυτοί και σε τι σχέση βρίσκονται; **β)** Στη σύγκρουση μεταξύ τους, τι συμβολίζει η Κυρά (τόσο στο ένα όσο και στο άλλο κείμενο) και τι το πρόσωπο του αφηγητή και του πρωταγωνιστή αντίστοιχα;
33. Ο αφηγητής στο «Δέντρο» επιλέγει για φίλο του ένα δέντρο και όχι έναν άνθρωπο, ενώ ο ήρωας του Τουργκένιεφ έναν σκύλο. Πώς δικαιολογείται αυτή η επιλογή τους; Σας φαίνεται μισάνθρωπη, παράδοξη, ή τι;

34. Ποιοι λόγοι συνέδεσαν συναισθηματικά τον αφηγητή με το δέντρο στο Κάιρο και τον Γεράσιμο με τη Μουμού;
35. Να αναζητήσετε το επιμύθιο που *κρύβεται μέσα* στις γραμμές των κειμένων που εξετάσαμε στην ενότητα αυτή.
36. Νομίζετε ότι η σχέση του ανθρώπου με τη φύση (και ειδικά με τα ζώα) παραμένει ίδια από εποχή σε εποχή, από περιβάλλον σε περιβάλλον και από κοινωνία σε κοινωνία; Ποια σχέση έχει ο σύγχρονος άνθρωπος με τη φύση και τα ζώα;
37. Με βάση τα κείμενα που αναφέρονται στη σχέση ανθρώπου και ζώου, να σχολιάσετε με ποιον τρόπο η παρουσία των ζώων και η στάση του ανθρώπου απέναντι σ' αυτά, επηρεάζει τη ζωή και τον ανθρώπινο ψυχισμό.
38. Ποιες διαφορές παρατηρείτε μεταξύ των δύο μεταφράσεων του διηγήματος του Τσέχοφ; Μπορείτε να τις αποδώσετε κάπου; Να λάβετε υπόψη ότι ο Παπαδιαμάντης το μετέφρασε όχι από το πρωτότυπο (τη ρώσικη γλώσσα), αλλά από μετάφρασή του στα γαλλικά.
39. «Η Μουμού» του Τουρκένιεφ έχει μεταφραστεί στα ελληνικά και από τον Πέτρο Ανταίο και έχει κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις Ωκεανίδα (1996). Αναζητήστε και διαβάστε και αυτή τη μετάφραση και κάντε στη συνέχεια μια βιβλιοπαρουσίαση με την οποία θα προτείνετε τεκμηριωμένα τη μια από τις δύο στους συμμαθητές σας.
40. Η μετάφραση, και ειδικότερα η μετάφραση λογοτεχνικών κειμένων, είναι την ίδια στιγμή ερμηνεία και δημιουργία μαζί, άρα ο μεταφραστής πρέπει να αποφασίσει για τα εξής δύο: α) μεταξύ των πιθανών ερμηνειών του "νοήματος" ενός κειμένου, και β) μεταξύ των τρόπων έκφρασης αυτού του "νοήματος" στη γλώσσα-στόχο (εδώ, στην ελληνική). Να συγκρίνετε τις επιλογές των μεταφραστών (για τα κείμενα των Τσέχοφ, Τουρκένιεφ, Μαγιακόφσκι) ως προς τις δύο παραπάνω παραμέτρους.

Δημιουργικές εργασίες:

1. Αναζητήστε και δείτε την ταινία «Nicostratos: le pelican» [Νικόστρατος: ένα ξεχωριστό καλοκαίρι] του Ολιβιέ Ορλέ (2011) και εντοπίστε τα κοινά σημεία ανάμεσα στην ταινία και στα δύο διηγήματα ως προς το περιεχόμενο. Εξετάστε τους ιδιαίτερους τρόπους/τεχνικές κάθε τέχνης, εξηγώντας πώς αναδεικνύουν οι τρόποι αυτοί τις ιδέες των δημιουργών (του σκηνοθέτη και των λογοτεχνών) αντίστοιχα.

2. Χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα που προσφέρεται στην ιστοσελίδα <http://www.webcomicbookcreator.com/> ή αυτό που θα βρείτε στην ιστοσελίδα <http://cosy.ds.unipi.gr/> ή οποιοδήποτε άλλο ανάλογο πρόγραμμα, δημιουργήστε ένα ψηφιακό κόμικς. Αξιοποιήστε ως σενάριο είτε κάποιο από τα παραπάνω διηγήματα είτε το θέμα της ταινίας «Nicostratos: le pelican» του Ολιβιέ Ορλέ (2011).
3. Ξαναγράψτε είτε το διήγημα του Νερβάλ, τοποθετώντας στη θέση του αφηγητή τη φώκια, είτε το διήγημα του Τσέχοφ, τοποθετώντας στη θέση του αφηγητή τον σκύλο ή το άλογο.
4. Είστε αναγνώστης και φίλος μιας στήλης για τα ζώα σε ένα περιοδικό μεγάλης κυκλοφορίας και αποφασίζετε να γράψετε μια επιστολή προς δημοσίευση, στην οποία θα καταγγέλλετε το φαινόμενο εγκατάλειψης των οικόσιτων ζώων από τους ιδιοκτήτες τους, μέσα από την αφήγηση ενός περιστατικού εγκατάλειψης ενός ζώου, το οποίο έπεσε στην αντίληψή σας. Προσπαθήστε η επιστολή σας να έχει λογοτεχνικό ύφος.
5. Αλλάξτε το τέλος του διηγήματος του Τσέχοφ, μετατρέποντάς το σε ευτυχές. Σκεφτείτε μια τροπή στην ιστορία στην οποία η Κυρά «τιμωρείται».
6. Βρείτε παραμύθια, λαϊκές παραδόσεις ή μύθους του Αισώπου που να αναφέρονται σε ζώα. **α)** Παρουσιάστε κάποια από αυτά δραματοποιημένα στην τάξη. **β)** Ανατρέψτε την ιστορία/υπόθεση ενός απ' αυτούς τους μύθους κατά τρόπο ώστε να είναι, εκτός από διδακτικός, και αστείος.
7. Προσπαθήστε να συγκεντρώσετε μουσικές και τραγούδια για τα ζώα και να τα παρουσιάσετε στην τάξη σας: π.χ. «Ο Πέτρος και ο λύκος» (μουσική ιστορία σε κείμενο και μουσική του Σεργκέι Προκόφιεφ), του Μπέλλα Μπάρτοκ «Από το ημερολόγιο μιας μύγας», του Σαιν Σανς «Το Καρναβάλι των ζώων», του Πιότρ Τσαϊκόφσκι «Η λίμνη των Κύκνων», του Φραντς Σούμπερτ «Η Πέστροφα» και «Ο Κορυδαλλός», του Ροσίνι «Το ντουέτο των γάτων», «Το πέταγμα της μέλισσας» του Ρίμσκυ Κόρσακωφ.
  - α)** Αν πρόκειται για όπερα βρείτε το λιμπρέτο και παρουσιάστε στην υπόλοιπη τάξη την υπόθεση.
  - β)** Αν πρόκειται για τραγούδια παρουσιάστε τα στην τάξη μαζί με πληροφορίες που θα βρείτε στο διαδίκτυο ή σε μουσικολογικά βιβλία γύρω από το έργο και συζητήστε με τους συμμαθητές σας τη σχέση του τίτλου με το τραγούδι (τη μελωδία).
  - γ)** Βρείτε κι άλλα τραγούδια, έντεχνα ή δημοτικά με θέμα ζώα ή πουλιά και φτιάξτε έναν κατάλογο (π.χ. το κρητικό δημοτικό «Ο αητός», το «Αχ, χελιδόνι μου» κ.ά.).

δ) Δοκιμάστε να επενδύσετε τα τραγούδια της κλασικής μουσικής που εντοπίσατε με εικόνες (σχετικές με τον τίτλο και το θέμα των τραγουδιών) και δημιουργήστε έτσι μια παρουσίαση στο power point ή στο movie maker.

ε) Εμπνευστείτε από κάποια από τις ιστορίες των λογοτεχνικών κειμένων που εξετάζονται εδώ και δοκιμάστε να φτιάξετε κινούμενα σχέδια. (Μη ξεχνάτε ότι στον κόσμο των κινουμένων σχεδίων οι άψυχοι χαρακτήρες ζωντανεύουν όχι μόνο με την κίνηση και την εκφραστικότητα, αλλά και με τους ήχους και τη μουσική).

8. Συμπληρώστε την ιστορία «Το Δέντρο», παρουσιάζοντας πώς αντιδρά ο αφηγητής στο τέλος του διηγήματος.

9. Ο γνωστός παραμυθάς Ευγένιος Τριβιζάς έχει για κατοικίδια δύο πασχαλίτσες και μία αλεπού! Δείτε παρακάτω στο ποίημα του Κ. Π. Καβάφη «Σπίτι με κήπον», που παρατίθεται, ποια ζώα θα ήθελε στη συντροφιά του ο ποιητής.

α) Αλλάξτε είτε τη σειρά είτε και τις ποσότητες των ζώων στο ποίημα του Καβάφη. Να γίνουν οι απαραίτητες προσαρμογές στα επιμέρους νοήματα (λ.χ. «Τουλάχιστον επτά γαϊδούρια – τα δυο ολόγκριζα, και δυο ασπροκαφεδιά σαν τίγρεις, για τη διαφοροποίηση»). β) Σκεφτείτε κι άλλα απίθανα σενάρια για το τι ζώα θα μπορούσε να έχει κάποιος ως οικόσιτα, με αφετηρία τις προτιμήσεις του Τριβιζά.

(Οι ιδέες είναι παρμένες από το βιβλίο *Αλφαβητάριο για την Ποίηση* του Μ. Σουλιώτη)

Σπίτι με Κήπον

Ήθελα να 'χω ένα σπίτι εξοχικό
μ' έναν πολύ μεγάλο κήπο - όχι τόσο
για τα λουλούδια, για τα δένδρα, και τες πρασινάδες
(βέβαια να βρίσκονται κι αυτά' είν' ευμορφότατα)
αλλά για να 'χω ζώα. Α να 'χω ζώα!
Τουλάχιστον επτά γάτες - οι δυο κατάμαυρες,
και δυο σαν χιόνι κάτασπρες, για την αντίθεση.
Έναν σπουδαίο παπαγάλο, να τον αγροικώ
να λέγει πράγματα μ' έμφαση και πεποίθησιν.
Από σκυλιά, πιστεύω τρία θα μ' έφθαναν.
Θα 'θελα και δυο άλογα (καλά είναι τ' αλογάκια).
Κι εξ' άπαντος τρία, τέσσαρα απ' τ' αξιόλογα
τα συμπαθητικά εκείνα ζώα, τα γαϊδούρια,
να κάθονται οκνά, να χαίροντ' οι κεφαλές των.

Κ. Π. Καβάφης, *Κρυμμένα Ποιήματα (1877-1923)*, Φιλολογική Επιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης, Ίκαρος

10. Ψάξτε σε παλιά αναγνωστικά, ανθολόγια και άλλα βιβλία που έχετε στο σπίτι ή στη βιβλιοθήκη του σχολείου σας (και όχι μόνο) και κάντε μια μικρή ανθολογία

με ποιήματα/κείμενα/βιβλία/παραμύθια που έχουν ως θέμα τη σχέση ανθρώπου με ζώα.

11. Γράψτε ένα χαϊκού ή ένα ποίημα έμμετρο ή ελευθερόστιχο για τη σχέση ενός παιδιού/ανθρώπου με ένα ζώο. Εναλλακτικά, φτιάξτε ένα καλλίγραμμα στη μορφή του ζώου που αγαπάτε περισσότερο /που θα θέλατε για κατοικίδιο.

12. α) Φτιάξτε την αφίσα μιας ενημερωτικής καμπάνιας για την προστασία των αδέσποτων σκυλιών. Χρησιμοποιήστε ιδέες, ή και φράσεις, από το διήγημα του Τουργκένιεφ «Η Μουμού» ή και άλλα της ενότητας με ανάλογο θέμα.

β) Μπείτε στην ιστοσελίδα του Αρκτούρου ή της Ορνιθολογικής Εταιρείας και ενημερωθείτε για τη δράση της κάθε οργάνωσης (ή άλλων παραπλήσιων). Στη συνέχεια φτιάξτε μια διαφημιστική/ενημερωτική αφίσα. Να επικεντρωθείτε στη σχέση ανθρώπου και ζώου, όπως την προσλάβετε μέσα από τα παραπάνω λογοτεχνικά κείμενα.

Προσέξτε τη μορφή λόγου που χρησιμοποιείται στις διαφημιστικές/ενημερωτικές αφίσες (προτροπές, περιγραφή, αφήγηση, έμμετρος λόγος, μεταφορικός, συνοπτικός, ελλειπτικός λόγος, πολυσημία). Η αφίσα πρέπει να περιλαμβάνει εικόνα, κείμενο και σλόγκαν (σύντομη και περιεκτική φράση, κατανοητή, ευρηματική, πρωτότυπη και εντυπωσιακή, την οποία εύκολα απομνημονεύουμε). Θα πρέπει να προσέξετε μεταξύ άλλων και από αισθητικής άποψης την εικόνα, τη διάταξη του κειμένου, τη λειτουργία του χρώματος, τους τίτλους, το «σλόγκαν», το λογότυπο, το μέγεθος των τυπογραφικών στοιχείων, την έντονη γραφή, τη σύνδεση λόγου και εικόνας. Να θυμάστε ότι η αφίσα σας θα πρέπει να πληροφορεί, να κινητοποιεί, να προκαλεί, να αιτιολογεί, να πείθει. Όταν θα την έχετε ολοκληρώσει, μπορείτε να την παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας, ανακοινώνοντας και τις σκέψεις και τις ιδέες που γέννησαν τη συγκεκριμένη αφίσα.

(Η ιδέα είναι παρμένη από το βιβλίο Αρτζανίδου Έ. – Γουλής Δ. – Γρόσδος Σ. – Καρακίτσιος Α., *Παιχνίδια Φιλαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυχώσεις*, Gutenberg)

13. Βρείτε περιστατικά από την ειδησεογραφία τα οποία δείχνουν την αφοσίωση των ζώων στον άνθρωπο. Στη συνέχεια, δοκιμάστε να μετατρέψετε την είδηση σε ένα σύντομο αφήγημα (παραμύθι ή άλλο).

14. Επισκεφθείτε την παρακάτω ιστοσελίδα και ακούστε 129 (!) διαφορετικές εκτελέσεις (μουσικές και απαγγελίας) του ποιήματος του Μαγιακόφσκι στη ρωσική γλώσσα. Στη συνέχεια, δοκιμάστε να μελοποιήσετε εσείς το συγκεκριμένο ποίημα ή απαγγείλετέ το στους συμμαθητές σας με τον τρόπο που θεωρείτε πιο ταιριαστό στο περιεχόμενο του ποιήματος αλλά και στο ύφος του ποιητή.

<http://muzofon.com/search/%D0%9C%D0%90%D0%AF%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0>

http://www.filolorea.narod.ru/analiz_hudozh/mayakovcki_horoshee.html

15. Δείτε την παρακάτω ζωγραφιά που φτιάχτηκε εξ αφορμής του ποιήματος του Μαγιακόφσκι. Σχολιάστε την και στη συνέχεια φτιάξτε μια δική σας για το ποίημα. Κάντε κάτι ανάλογο με αφορμή το διήγημα «Η Μουμού» του Τουργκένιεφ (ή άλλα λογοτεχνικά κείμενα που εξετάζονται εδώ).

(Илл. А. Г. Тышлера)

πηγή: http://www.filolorea.narod.ru/analiz_hudozh/mayakovcki_horoshee.html

16. Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα www.mystudios.com/artgallery/ στην οποία θα βρείτε τα έργα πολλών διάσημων ζωγράφων. **α)** Κάντε μια περιδιάβαση στο έργο τους και αντιστοιχίστε τους ζωγράφους με τα ζώα που ζωγράρισαν. Ποιο ζώο/ζώα εμφανίζεται/ονται συχνότερα; **β)** Πώς αποδίδονται τα ζώα αυτά στους πίνακες και ποια σχέση με τον άνθρωπο αποτυπώνεται στον καμβά;
17. Τι θα συνέβαινε αν στη θέση του Γεράσιμου, του ήρωα στη Μουμού, ήταν ο Οβελίξ, στη θέση της Μουμούς ο Ιντεφίξ και στη θέση της Κυράς του σπιτιού κάποια Ρωμαία, σύζυγος του διοικητή του διπλανού ρωμαϊκού οχυρού Πετιμπόνουμ; Τοποθετήστε τους γνωστούς ήρωες των περιπετειών του Αστεριξ στο φόντο της υπόθεσης της Μουμούς, φτιάξτε ένα κόμικς και δώστε ένα αστείο και αίσιο τέλος στην ιστορία.

